

CONCETTA LA MAZZA

Samii bifa diimaa qabu bira darbee

Seenaa jireenyaa

Concetta La Mazza bara 1936 Novara di Sicilia keessatti kan dhalatte yoo ta'u, intala hangafaa Domenico La Mazza fi Teresa Correnti dha. Bara 1950tti, yeroo dhukkubsataa "imaanaa" akkoo haadha isheetiif erga kennitee booda, warra ishee waliin Domodossolaatti makamtee, ammallee abbaa warraa ishee Giuseppe waliin waliin jiraatti. Ijoollee sadii qaba: Armaandoo, Luusiyaanoo fi Daani'eelaa. Dhiheenya kana fedhiin guddaan ijoollummaa isaa Novara keessatti yaadachuuf sammuu isaa keessa seenee kunoo dhaloota guyyaa galmee walitti dhiyeenyaa, dhuunfaa kanaa, garuu oduu durii fi wabiiwwan naannoo bara sanaa: magaalaa, baadiyyaa, namoota, amala, duudhaa naannoo sanaa waggoota dukkanaa Waraana Addunyaa Lammaffaa keessatti.

Humna barreeffamaa isa jalqabaa

Konseetaan xiqqoo adeerota isheetiif imaanaa itti kennamee fedhii ishee malee magaalattii fi hiriyyoota ishee daree irraa fagaate keessatti mana jireenyaa Kaastraanjiyaa keessa akka jiraattu dirqisiifamti. Akkasitti waggoota hamaa lola beela, yeroo wallaalu, amantaa sobaa fi haala hamaa gidduutti taasifamu keessatti kophummaadhaan Via Crucis dhuunfaa isaa imala. Waraana booda godaansi hin oolle fi uumamaan rakkisaan gara kaabaatti jalqabu.

Kun hundi ilaalcha intala xiqqoo yaadannoo ishee keessatti marsaa guddina ofii ishee irra deebitee ilaaltuu fi haaromsa ajaa'ibaa fi firii qoosaa xixiqqoo ta'een gammachuu dubbisuu nuuf kennitu - dhumarratti - seenaa mallattoo hawaasa maatii keenyaa,. dandeettii gadi fageenyaan nu sochoosuu fi kan tokkoon tokkoon keenyaa ta'e.

Asoosama gabaabaa Concetta La Mazza kana keessatti, barreeffamni seera hunda diigee gara ka'umsaatti deebi'a, schematism sirnaa kamirraayyuu bilisa, jireenya keessoo dhokataa ta'een kan oofu, laga dheekkamsaa waan hundumaa liqimsu ta'a, rooba cimaa lubbuu ti.

Fakkiin adeerotaa, Antooniyaa fi Misheel, akkuma fakkiin Noovaaraa hin dagatamne ta'ee hafe, akkuma arjaa, golgaa fi mi'aawaa ta'e akkuma gara jabeessaa fi gara jabeessa ta'etti yaadatamaadha.

Dhumarratti, ce'umsi rakkisaan gara dargaggummaatti yeroo wanti hin suphamne ta'u, garuu Concetta xiqqoo hiree gaddisiisaa sanaaf harka hin kennitu, galata ija jabina ishee fi abdiin gara fuulduraatti hin raafamneef, galata ija ishee ilaalu danda'eef... bira darbee samiin buluu!

NINO BELVEDERE

“Anaaſ rakkinni sun jalqabe. Guyyaa ho'aa ta'uu hin oolu, ganni bara 1938 jalqabe, umuriin koo waggaa lamaa waan tureef akkoo koo na fudhachuuf dhufte. Borsaa huccuu keessa bilaazu fi paantii lama kaa'atte, achiis waan hunda osoo hin beekin mana koo ba'e. Ani baay'ee xinnoo waanan tureef Via Crucis koo guyyaa sana akka jalqabu hubachuu hin dandeenye.”

Samii bifa diimaa qabu bira darbee

Boqonnaa tokko - Mana abbaa

Amma diigama durii kan namni hin jirre, toora sarootaatiin kan ukkaamfamee fi awwaannisni kan ciniiname ta'us, yeroo dheeraa dura, magaalaa Novara, magaalaa gaarreen Messina keessatti masaraa guddaa jala jirtu keessatti, daandii tokko keessatti aanaa Engia keessatti manni tokko naannoo sana ture burqaa bishaanii. Balballi fuulduraa gara sadarkaa keessaa kan gara kutaa tokkoffaatti geessu bakka kutaan xiqqaan pilaanii mukaa qabu tokko jirutti banama: kutaa ciisichaa ture. Ol baatee kutaan nyaataa ture, yoo akkas jettee waamu dandeesse. Golee tokko irratti dhagaa ibiddi itti qabsiifamee fi sibiilli sadii kan qoodaa paastaa itti kaa'u ture. Fuulduraan, dallaa irratti fannifame, gurraacha akka pitch, shoofoo mukaa, shaakala lama, tokko xiqqaa fi tokko guddaa, foonni daabboo daakuuf, cinaachaan garaa walakkaa manca'e, minjaala, "furrizzi" lamaa fi tokko

tokko rickety barcuma. Dhumarratti kutaan tokko jira ture, barandaan xiqqaan daandii sana ilaalu, bakka siree tokkoof bakki baay'ee hin argamne. Boolli sun mootummaa akaakayyuun bara 1934tti abbaan manaa irraa du'e keessa jiraatu ture. Mana fincaanii dhagaa kan golgaa mukaa qabu sadarkaa jalatti uumamee ture. Bishaan bishaan boollaa waan hin jirreef, inni lammaffaan urgooftuu gadi lakkifamu hir'isuuf tajaajiluu qaba. Uumamaan manni sun bishaan yaa'aa fi ibsaa hin qabu ture, mijataa bara sanatti baroon illee hin qabne ture. Itti aansee karri mukaa gara qonnaa bakka hanqaaquu muka irra taa'anitti geessu tokkotu ture.

Golee kana keessatti, addunyaa irraa baatee, haati koo, kan uffata uffata uffatan, akaakayyuu koo waliin waliin jiraachaa turte, obbolaan lamaa fi obboleettiin tokko, hundi isaanii ishee caalaa, gaa'ela kan godhatan yoo ta'u, akkasumas Noovaaraa keessa jiraatu turan. Harmeen koo bifti ishee diimaa, qalla, ijaarsi ishee baayyee dadhaboo, bifa baayyee micciiramaa kan qabdu yoo ta'u wanti fuula ishee irratti baay'ee mul'atu, akka aannaniitti adii, ija gurguddaa lama kan bifa diimaa qabu, yeroo hunda jechuun ni danda'ama sodaa fi gadda. Tarii du'a tasaa haati ishee, yeroo umuriin ishee waggaa digdamii afur ture, sababa dadhabina qaamaa fi naamusaa ishee ta'uu danda'a.

Du'a adaadaan koo waggoota muraasa booda, haati koo, gidduu seenummaa haadha warraa ishee tokkootiin, Prinsi Chaarming ishee waliin wal barte. Abbaan koo maatii kabajamaa Badiavecchia irraa kan dhufe si'a ta'u, mana dhugaatii nama tamboo gurguruu fi gurgurtaa nyaataa qabu qaba ture. Maatii namoota ciccimoo hojjetan yoo ta'u, abbaan koos, akka waan hundumaatti, nama baay'ee bareedaa, dheeraa, dukkanaa'aa, ofitti amanamummaa fi hojiitti hiiku ture. Inni ganda magaalattii irraa fagaatte keessa jiraata ture: miilaan, saffisa gaariidhaan, walakkaa sa'aatii keessatti achi ga'uu danda'a ture. Abbaan isaa charcoal harkisee ture. Haati kun dubartii daayinamikii turte, ganama meeshaalee dukkaana keessatti dhiyaatan: tamboo, soogidda fi nyaata nyaatamu bitachuuf gaala qabattee

gara Noovaaraa deemte. Yeroo hunda shaawulii gurraacha guddaa morma ishee irra kaa'atee uffata bareedaa uffatte, maamiltoota ishee akka hin beekneef gaazexaa illee bitatti turte. Hamlet sana keessatti suuqii tokkicha waan tureef afaan saddeet sooramu jiraatus mana sana keessatti hanqinni fayyaa hin turre.

Galgala booda maamiltoota amma machaa'an - fi boorsaa isaa - wayinii sana soodaa halluu qabuun diilalla'uudhaan of fakkeessee gargaare. Ijoolleen yeroo hunda hojii warra isaanii waan hin dhaalleef, abbaan koo hojii sibiila diimaa baratee ture. Kaadhimummaa ji'oota muraasaaf ture booda, abbaa fi haati koo, yeroo tokko wal fuudhanii, mana naannoo burqaa aanaa Engia jiru keessatti man'ee jaalala isaanii tolchuuf deeman. Sirriitti ji'a sagal booda addunyaa kana ga'ee akka aadaa qulqulluu kibbaatti maqaa adaadaa abbaa koo Konseetaa jedhamtu fudhadhe. Umuriin koo xiqqaa ta'us gogaan dukkanaa'aa fi kurruufe qaba ture, yeroo hunda nan boo'a ture. Siree siree waan hin qabneef, akaakayyuun koo guyyaa guutuu harka isaatti na ciniinsuuf kan dirqame si'a ta'u, halkan immoo abbaa fi haadha koo wajjin siree guddaa irra nan ciisa ture. Akkaataa hundaan baay'ee fokkisaa fi kan hin danda'amne ture. Ji'oota muraasa booda, hojiin biyyattii keessatti hanqina akka qabu argee, abbaan koo gara Sardiniyaatti hojii hojjechuuf murteesse. Yeroo gara odola biraa deemu haadha isaa daa'ima boo'aa jiruu fi uumama biraa gadameessa ishee keessaa rukutaa jiru waliin dhiisee deeme.

Yeroon umuriin koo ji'a digdama ture obboleettiin koo Roozaan dhalatte. Maqaan kun kan adaadaa haadha isaa ture. Konseetaa irraa adda ta'ee, Roozaan - ammas akka haati koo jettutti - bareedduu, adii fi bifa diimaa, rifeensi bunni fuula walsimsiisaa ija halluu diimaa bareedaa lamaatiin faayame frame godhe: daraaraa, akkuma maqaa ishee! Hanga harmeen koo Roozaa harkatti qabatee bishaan fudhachuuf gara burqaa sanaa yeroo deemu, hiriyyoonni ishee akkamitti ijoollee durbaa guutummaatti adda ta'an lama deessee akka danda'amu ishee gaafatan. - Inni kun, Ruusinaa,

eeyyee, ati biliyaakii turte, garuu inni kaan... - Inni kun Roozinaan, bareedduudha, garuu inni kaan... hiriyyoonni sun funyaan isaanii qoonqa. Gidduu kana haala kana keessatti boqonnaa dhabuu itti fufe, akka waan rakkina koo dursee hubadheetti, kunis, galata Waaqayyoo, aangoo gadhiisuun yoo ta'uu baate illee, obse.

Seenaa hafe himuuf, jalqaba, akkoo koo Antonia, gabaabumatti, zì 'Ntuoia, si beeksisuun qaba. Isheen obboleettii haadha koo hangafaa turte, lamaan isaanii gidduu garaagarummaan waggaa kudha torba ture. Dubartii gabaabaa furdaa, rifeensi xuraa'aan ija ishee keessa bu'u turte. Fuulli isaa kan tuffatame isa caalaa umuriin isaa kan caalu fakkaata ilaalcha isaa duwwaa keessattis salphinni hamma kana qofa ture. Umurii waggaa digdamii, yeroo sanatti umurii gaa'elaaf mijatutti, ilma obboleessa ishee isa jalqabaa, kan reefuu hojii irraa deebi'ee ture, tuneela Sempione, kan abbaan manaa irraa du'ee fi ilma waggaa sadii qabu fuute. Namichi kun, adeerri koo Misheel, adeerri koo Micheri, nama gabaabaa fi kooppii plebeian kan mootii Vittorio Emanuele III fakkaata, mana inni qabu daandii magaalattii baayyee amala qabu kan tarkaanfii bal'inni isaa meetira lama jechuun ni danda'ama qabu keessa jiraata ture. Mana bareedaa ture. Lafa jalaa irratti manni mukaa kan kaawuntarii giddugaleessaa guddaa vice qabu, kaabinoota dallaa lama kan inni rasps, chisels, gimlets, gouges fi augers itti kaa'u, lathe miila minjaala inni ijaare naannessu, grinding wheel which xiyyaaraa fi cirracha qarachuuf kan tajaajilu, iddoo ibiddaa mukaan gubatu kan soogidda qabu kan kollaajii dhangalaasu, gabatee bakka hundatti walitti tuulame, sawwoota muraasa dallaa irratti maxxanan, carraa carraa tokko tokko kan akka qoochoo fardaa, gaanfa re'ee fi gogaa turtii, gabaabumatti, keessaa tokko bakkeewwan amma kan addunyaa yaadannoo qofa ta'an sana.

Gullalleen mukaa tokko gara kutaa tokkoffaatti kan geessu yoo ta'u, kutaaleen bal'oo lama kanneen tiles seraamikii qaban, bara sanatti qananiin kan guutame, sideboard adeerri kootiin hojjetame, soofaa, minjaala fi

teessoo tokko tokko raffia, gosa funyoo kuduraadhaan hodhame. Walakkeessa Hagayyaa keessa barandaa xiqqaa daandii ilaalu irraa, yeroo jilli Assumption gara Abbey ol ba'u, namni tokko mataa Maadoonaa gonfoo qabu harka isaatiin tuquu danda'a. Gamoo lammaffaa irraa garuu Rocca Salvatesta arguu dandeessa, fuulduraan immoo, caccabaa manneen gidduu jiruun, lafa bareedaa gaarreen suuta suutaan bira darbanii, samii bifa diimaa qabu bira darbee, hanga galaana bakka, keessumaa in the on cool spring days when there was no mist, Vulcano on the edge of the horizon and then Lipari, Stromboli fi odolawwan biroo hunda arguu dandeessa turte: daawwannaa uumamaa, kaardii poostaa halluu hedduu qabu kan calaqqisu.

Gullalleen biraa gara kutaa tokkoffaatti ol ba'a, bakka kushiinaa fi kutaan ciisichaa jiru, inni jalqabaa baay'ee bal'aa ta'e fooqii mukaa daabboo fi nyaata bilcheessuuf iddoo ibiddaa dhagaa boba'aa sibiilaa gadi darbatame qaba ture. Hojii mana keessaa baay'ee barbaachisoo ta'an raawwachuuf sinqii bishaan ba'u qabu kan kushiinaa hin qabne irraa kan hafe, mana bareedaa akka ture hin shakkisiisu. Yeroo sanatti mijaa'inni tokko tokko ammallee hin yaadamne ture. Dhugaa dubbachuuf bishaan kun burqaa ummataa irraa hooparii ziinkii keessatti fudhatamee gara kutaa lammaffaatti geeffamee bakka mi'a dhiqachuuf meeshaa guddaa teeraakootaa ta'etti naqame. Sinqii keessa bishaan bahu waan hin jirreef bishaan bishaan kuufamaa keessaa bahu gara lafa jalaatti deebifamee gara mana fincaaniitti darbatame. Dubartii tokkoof hojii baayyee nama nuffisiisu ture. Haalli garbummaa fi salphina, hamma obsa dhala namaa hundumaatti, yeroo irbaata olka'iinsa irra ga'e, yeroo Aanteen Antooniyaan, kabaja abbaa warraa isheetiif qabdu irraa kan ka'e, saanii inni kanaan dura nyaate sana irraa nyaachuu qabdi, tarii immoo, ilma waaqa irraa nyaachuu qabdi jedhee irra deebi'ee dubbate, garuu kana yaadannoo ifa ta'e hin qabu.

Adeerri Misheel nama dukkanaa'aa fi gungumaa ture, akkuma gowwaa cimaa ta'e, garaa osoo hin taane mallet dhagaa cirrachaa qaba ture. Ija isaa

keessatti gara laafina ykn gara laafina namoota biroof qabu argee hin beeku. Ilma ishee kunuunsuuf akkoo ishee mana turte, nyaata isaaf qopheessitee, akka tajaajilaa isaatti hojjechuu fi yeroo hunda eeyyee, eeyyee, eeyyee jechuu qabdi turte. Inni barandaa illee ilaaluu hin dandeenye yoo kana hin taane rakkoon ni uuma, galgala hunda jechuun ni danda'ama hojii booda hiriyyoota isaa waliin gara mana dhugaatii dhaqee dhugaa ture.

Dafqaan jiidhee fi hafuura urgooftuu akkasiitiin gara manaatti deebi'e, waan itti dhihoo ta'uun hin danda'amne. Kanaa mannaa, adaadaan koo, ibsaa zayitii bira, osoo nyaata illee hin nyaatin hanga halkan gara galgalaatti isa eegde. Mootiin xiqqaan sun yeroo deebi'u - yeroo baay'ee humna sadarkaa ol ba'uu illee hin qabu ture - dadhabee teessoo hojii dafqaan guutame irratti of dhiisee halkan guutuu achi turee of eeggata ture. Akkoo Antooniyaan wanti hundinuu ta'us, kootii olka'aa isa haguugdee jaalalaan hanga ganamaatti isa ilaaluuf isa cinaa taa'e. Kanaaf waggoonni darbanii, of kennuu guddaa kanaaf jijjiirraa, mul'ata irraa fagaachuuf firoota ishee daawwachuuf illee deemuu hin dandeenye. Inni hinaaffaa, xiqqaa fi olaantummaa kan qabu, akka isheen manaa hin baaneef, funyoo ishee darning, comb, hair clips fi wantoota biroo bitachuuf deeme. Sirna cidhaa irratti yeroo affeeraman Adeerri Misheel hanga sa'aatii dhumaatti gara manaatti hin deebine, Aanteen Antooniyaas hanga firoota abbaa warraa ishee hordofuu danda'anitti kophaa ishee deemuu hin dandeenye. Yeroo yerootti isa amansiisuu danda'aniiru, yeroo biraa yeroon ga'a garuu sana booda, affeerraa gidduutti, inni badee Aanteen Antooniyaan, mufattee fi dhiifama, hunduu gadda guddaadhaan gara manaatti deebite. Yeroon darbaa deemuun hadhaa fi gadda kuufattee, adda baafamtee waan turteef nama kamiinuu hafuura baafachuu dadhabde, mataa dhukkubbii hamaa fi dhukkubbii ilkaan torban hedduudhaaf ishee dararaa tureen adamsitee turte.

Gaaf tokko ollaan tokko, baayyee gaarii fi Waaqayyoon sodaachisaa, Adeera Misheel bilbilee haala hamaa haadha manaa isaa akka rakkisu taasise hundaaf isa ceepha'e: - qaana'uu qabda - isheen itti iyyitte - dubartii akkasitti akka rakkattu gochuuf... Antooniyaan gochuu qabdi qilleensa argadhu, mana keessatti addaan baasuu hin qabdu, isheen bahuu qabdi, misaa dhaquu qabdi, fira bira deemuu qabdi, akkuma kiristaanonni hundi godhan. Hundaa ol, deemsa deemuun ishee barbaachisa, karaan mataa dhukkubbiin ishee ittiin bahu kana qofa... - ollaan sun yeroo gabaabaaf boqote, achiis akkas jechuu itti fufe: - as irraa sa'aatii tokko hin guunne, daandii gaala tokkoo gadi deemaa, nuti lafa tokko tokkoo fi mana xiqqoo baayyee gadi aanaa kan kuushni foddaa jala jiruu fi kutaa xiqqoo jiidha qabu kan biraa kan ganna akka kutaa ciisichaa ta'ee itti fayyadamuu danda'u qabaachuu. Lafa kana keessatti biqiltoonni hazelnut, harbuu, mandarin, medlars, wayinii, zizzole, abaaboo, peerii, zayitii, gabaabumatti, wanti gaariin hundumaa Waaqayyo biraa jiru.

Akkuma beektan erga obboleessi koo du'ee booda akkoo koo kunuunsuun waan narra jiruuf kana booda baadiyyaa kunuunsuu waanan hin dandeenyeef gurguruu kanan yaade. Maaliif hin bitattu? Haala kanaan haati manaa kee qilleensa gaarii hafuura baafachuuf carraa argatti turte... Jalqaba irratti Adeerri Misheel duubatti jedhee ture garuu booda daawwachuuf deemee bitachuufis amansiise. Yeroo gabaabaa keessatti waliigaltee mallattaa'ee qabeenyi kan isaa ta'e. Akkasitti, kan Vittorio Emanuele III fakkaatu, qaroo fi gantuu dabalaa dhufe, akkoo Antoniyaaf yaada dhiheesse: - harbuu sassaabuu fi akka gogu ni baratta. Yeroo uffata dhiqachuu qabdan gara lagaatti gadi bu'uun bishaan dhugaatii fi nyaata bilcheessuuf barbaachisu cirracha keessa boolla qotuudhaan qulqulleessuun ni argatta - baadiyyaa jiraachuuf soorama bahuu dandeenya: I will work as a carpenter for maatii gandoota naannoo sana jiran San Basilio, Vallancazza, Badiavecchia fi Piano Vigna keessa jiraatan. Yeroo qorraa yeroo lagni bishaaniin dhiita'u mijataa hin ta'u garuu gufuu kana nan mo'a. Ati garuu baadiyyaatti gammaduu ni dandeessa. Ilaalcha

ishee gadi qabatee, Aanteen Antooniyaan, ammas, akkuma ajajamte goote:
- Cuomu tu voi, eu fazzu.

Boqonnaa lama - Addunyaa kana keessaa bahuu

Jalqaba birraa bara 1936tti intalli hiyyeettii fi adeerri ishee Micheri gara baadiyyaa Kaastraanjiyaa, naannoo siree sulula sanaatti ce'an. Gandoota adda addaa Badiavecchia, San Basilio fi Vallancazza keessatti ammallee akka jiru dubbichi babal'atee namoonni hojiif isa waaman. Bara sanatti aadaan, har'a waan ajaa'ibaa fakkaachuu danda'us, yeroo minjaala, foddaa, balbala ykn kaabinee uffata barbaadan, nama mukaa sana waamanii mana isaanii keessatti keessummeessan: teessoo hojii ofumaan isaaf qopheessanii fi muka barbaachisaa ta'e akka argamu godhaniiru. Adeerri Misheel meeshaalee fidee hanga hojiin sun xumuramutti bakka sana ture.

Muka tokko akka muruuf waamanii waggaa lama lamaaf akka gogu dhiisan. Sana booda jirma mukaa dallaa irratti fe'amee ture. Muka hojjetaan sun saw gubbaadhaa fi gargaaraa tokko gadi qabate: "Serra serra mastro lascio che dumè fagimmo a cascia" (Saw saw ykn gooftaa guddaa boru garaa haa tolchinu).

Jirmi mukaa dallaa irratti fe'amee ture. Saw guddaa tokkoon gabatee kana kan argatan yoo ta'u, kanaanis foddaa, siree fi kaabinee uffata ijaaran. Hojii kana hojjechuuf sa'aatii 4tti ka'ee haversack fi needles isaa qabate ka'e. Yeroo inni mana isaa gahu maamiltoonni aannan haaraa basaqaa fi daabboo tokko waliin dhiheessan. Walakkeessa guyyaa saanii paastaa fi daabboo tokko. Yeroo galgalaa hojii dhaabe, Wiixata Novara keessatti

kaffaltii osoo hin kaffaliin dura daabboo manaa akka kuufama jalqabaatti kennaniif.

Waggoonni muraasni darbanii ilmi, Turillu, guddatee, waan addunyaa kanarra jiruuf, jireenya isaa isa hafe baadiyyaa keessatti adda baafamee dabarsuu akka hin yaadne ofumaan hubatee ture. Hojii abbaa isaa baratee ture garuu adda ta'ee kaabinee hojjetu ta'uu barbaade. Abbaa isaa amansiisee gara magaalaa aartii sana barachuuf carraan jirutti akka isa ergu gochuu danda'eera. Gara Kaataaniyaatti kan deeme yoo ta'u, waggoota lamaaf leenjii erga fudhatee booda baay'ee gaarii ta'e, hojii sana hojjechuuf qophii ta'uun isaa itti dhaga'ame, amma umuriin isaa waggaa kudha sagal waan ta'eef yeroon maatii mataa isaa itti jalqabu ga'eera jedhee yaade. Waggootaaf intala tiksee beekke fuudhuuf murteesse garuu fedhii adeera isaa Micheri kan ilmi isaa dubartii gosa isaa akka fuudhu barbaadu faallaa ta'e. Bara sanatti, waan nama hin amansiifne, garuu akkas ture: ogeessi harkaa tokko intala tiksee fuudhuun madda ulfina guddaa ture. Waldhabdeen guddaan akka tasaa abbaa fi ilma gidduutti uumamee Turillu abbaa fi haadha warraa isaa irraa murteessaa ta'ee akka adda ba'u dhiibe. Maatii isaa haaraa waliin biyyaa bahee gara Koomootti ce'ee hojii isaatiin qabeenya horate.

Adeeronni ijoollee waan hin qabneef, Turillu deemuun isaanii murtaa'aa kophaa isaanii hafan. Namni adda baafamuu kanaan baay'ee rakkate Aantee Antooniyaa kan guyyoota guutuu simbirroota, balali'aa fi hoomaa awwaannisaa naannoo ishee bubbu'u waliin haasa'aa turte. Holqa baadiyyaa sana keessatti carraa nama waliin haasa'uu hin arganne. Ayyaana barbaachisoo kanneen akka Ayyaana Qillee, Faasikaa ykn ayyaana Maadoonaa Assunta walakkeessa Hagayyaa sababeeffachuun qofa gara magaalaa deemuun haadha koo daawwachuu danda'e. Daawwannaa kana keessaa tokko irratti haala ishee irratti yeroo dheeraaf erga komattee booda obboleettii isheef gaaffii gaa'elaa dhiheessite: - Kabajamtuu Terezaa, shamarran xixiqqoo lama waliin waan baay'ee

wal'aansoo qabdu akka qabdu hubadheera, akka ta'uuf Konseetaa imaanaa naaf kenni xiqqaa sanaaf of kennuudhaaf caalaatti bilisa ta'e. Gara baadiyyaa qilleensi fooyya'aa ta'ee fi waan gaarii isheef nan godha - Harmeen koo jalqaba irratti mirkanaa'aa hin turre garuu sana booda akkuma yeroo hundumaa amala ishee salphaatti haala mijeessu kennameefiin booda, obboleettiin ishee dhiibbaa cimsitee booda tole jette.

Anaaf rakkinni sun jalqabe. Guyyaa ho'aa ta'uu hin oolu, ganni bara 1938 jalqabe, umuriin koo waggaa lamaa waan tureef akkoo koo na fudhachuuf dhufte. Borsaa huccuu keessa bilaazu, paantii lama kaa'ee waan hunda osoo hin beekin mana koo ba'e. Ani baay'ee xiqqaa waanan tureef Via Crucis koo guyyaa sana akka jalqabu hubachuu hin dandeenye. Hanga walakkaa sa'aatii booda ykn tarii isaa ol booda bakka kophaa ta'e kana maqaa baay'ee tasgabbeessu hin taane Castrangia (Cassandra!) jedhuun akka waan balaa tilmaamuuf jecha jechuun ni danda'ama, gabaabumatti maqaan sun duraanuu karoora guutuu ture, yoo ta'ellee Yeroo sanatti hubachuu hin dandeenye. Abbaan manaa jalqaba irratti akka gaariitti na simachaa ture, adaadaan yeroo yerootti mi'eessituu tokko tokko naaf bittee jaalala koo mo'achuuf yeroo gara Noovaaraatti na waliin deemtu haadha koo daawwachuuf yeroo hunda cimsitee gara manaatti deebi'uu akkan hin qabne garuu gaarii akka ta'e natti himti turte ishee kophaa ishee turtee fi haadha koo akka taatu ishee wajjin guddadhu. Ajajamuu malee homaa gochuu hin dandeenye.

Yeroo kana abbaan koo Sardiniyaa irraa deebi'ee torban tokko qofa hafee, haadha koo ulfa baasuuf gahaa ta'ee, ammas ba'e. Bara 1939 yoo ta'u, waggaa itti aanutti Antonietta dhalatte. Akkoo koo Antooniyaan haadha koo arguuf gara Noovaaraa akka na geessee fi obboleettii koo yeroo jalqabaatiif akka argine ammallee haala hin beekamneen yaadadha. Antonietta xiqqoo hammachuudhaaf mana turuu barbaadeen ture garuu akkoo koo, caalaatti jireenya koo to'achaa kan turte, akka loltuutti rigid, akkas naan jette: -

Turnemmu manatti, kaayyoo bareedaa siif godha - (Mana haa deemnu, Doolii bareedduu siif tolcha).

Yeroo godoo sana geenyu "causitta" guutame kan ija diimaa dibamee fi sodaachisaa ta'e harka koo keessa kaa'e. Sodaadheen ture. Yeroon sun yeroo yeroo hunda gara Noovaaraatti gara akaakayyuu fi haadha kootti deebi'uu waanan barbaadeef boo'u ture garuu karaan adeera Antooniyaa itti amansiisu hin turre: onneen ishee dhagaa ta'ee komii koo hundaaf gurri isaa hin dhageenye. Waggoota sadan jalqabaa mana baadiyyaa Castrangia keessatti yeroo baayyee dabarsine, bakka lubbuun lubbuun jiru hin jirretti, yeroo muraasa qofa namoonni ayyaana kabajan manneen faca'anii jiran keessatti mul'atu turan.

Wiixata gara gandaa deemnee haadha koo, obboleettiiwwan koo xixiqqoo fi akaakayyuu haadha koo nan daawwadha ture. Akaakayyuun nama gaarii rifeensa mataa qabu ture. Sanduuqa qamadii darbee darbee urgaa'u of biraa qabate. Yeroo qorraa uffata isaa jala na fuudhee gara addabaabayii na geessuun mi'eessituu tokko tokko bitadhee wayinii sana mana dhugaatii "Sciancaditta" hospitaala olitti argamutti dhandhama ture. Galgala gara Kaastraanjiyaatti deebi'e.

Galgala tokko tokko adeerri kun baandii waliin shaakala gochuuf deema, achitti tiramboonii taphata, achiis mana dhugaatii sanatti dhuguuf dhaabatee lubbuudhaan gara baadiyyaatti deebi'a. Castrangia irraa meetira 500 fagaatee "Concettina, 'ntoia..." jedhee waamuu jalqabe. Gidduu kana mana keessatti akkoon bishaan sadii irratti ho'isuuf qodaa biyyee qopheessitee turte. Walakkaa nyaata bilcheessuun bishaan bullaa'aa tokko akka itti naqame godhe, tarii wayinii sana gatuuf ta'uu danda'a. Qaruuraa sibiilaa keessatti akkoo koo timaatima waliin basaasti qopheessitee paastaa sana mi'eeffatte. Baqalaa gadi bilcheefamee waan tureef akkan garaa kaasu na taasise. "Nyaadhaa, yoo kana hin taane qaphxii fudhadhee reeffa siif kenna...".

Bara sanatti dubartiin maddi ishee Veenishaan deessiftuu magaalaa Saan Baasiiliyoo turte. Yeroo lagni kun yeroo qorraa lolaadhaan guutame, adeerri Misheel mana qorichaa Noovaaraatti argamutti bittaa raawwachuuf garba isaa irratti (ciancalea) ishee baattee deeme. Innis mana dhaabatee "Antonia shawl kenniif qorra jira" jedhe. Akkoo hiyyeettii jaalallee Misheel ta'uu ishee hubachuu fi dhiisuu ishee hin beeku.

Amma umuriin koo waggaa shan ture, baadiyyaa keessatti adda baafamee, nama akka bineensa bosonaa ta'e tokkotti osoon hin dubbatin. Nama hundaatti nan qaana'e. Yeroo Novara deemnu namoota waanan sodaadheef dhokadhe. Ollaan jijjiirama kana waan hubataniif adeerota koo gara mana barumsaa daa'immanii akka na erganiif gorsan. Akka carraa ta'ee adeeronni amansiisan. Kanaaf ganama tokko adaadaan koo adeera koo Misheel biskutii akka naaf bitee qaruuraa adii adaadaan abbaa koo naaf kennite keessa kaa'uuf ergite. Biskutii waliin hanqaaquu haaraa kaa'e. Innis gara mana daa'immanii naannoo mana amantii gandaatti argamutti na waliin deeme. Nun sun balbala na simachuuf yeroo bantu, iyyuu jalqabe. Sodaa irraa kan ka'e qamadii sana lafatti darbadhe, hanqaaquun sun caccabee xurii lafa hunda irratti dhiise. Adaadaan koo reebicha cimaa na adabdee gara manaatti na deebifte. Kanaaf guyyaan koo inni jalqabaa mana barumsaa daa'immaniis kan koo isa dhumaa ta'e.

Akkas ta'e, yeroon umuriin koo waggaa afur ture irraa eegalee, adeerri koo akkas jedha: - Concettina, gara Novara deemtee carmieri (tranquilizers) mataa dhukkubbii naaf fidi. Akka ferret daandii gaala irra fiige, aanaa Greco keessa darbee, yeroo tokko tokko dheebuu koo balleessuuf burqaa sana bira dhaabadhee, mana qorichaa "du Surcittu" gahe. Innis ogeessi qorichaa sun ajaa'ibsiifatee yeroo gabaabaa keessatti akka balaqqeessaatti gara Noovaaraa deemaa fi deebi'aa akkan jiru hiriyyoota isaatti hime. Umurii koo waggaa shanii firoota fagoo jiraniin gara Baarseloonaa na geessan. Achittis yeroo jalqabaaf... raadiyoo argeen ajaa'ibsiifadheen dhaggeeffadhe! Akkasumas huccuu halluu baaqelaa qabu bitachuuf gara suuqii tokkoo

deemne. Gargaaraan gurgurtaa yaada dhiheesse: - Akkasumas kophee fi scarf adii bitachuu. Dhumarratti isaan amansiisanii gargaaraan suuqichaa satiin halluu diimaa calaqqisuu fi halluu diimaa salphaa lama bilisaan kenne. Guyyaa itti aanutti huccuu sana gara haadha koo ishee guyyaa muraasa keessatti uffata hojjetetti geessine. Wiixata akka ijoollee durbaa marquises fi barons Novara natti dhagahama ture.

Bara 1941 qorra keessa, waraana sana gidduutti, abbaan koo hojii isaa Sardiniyaatti erga xumuree booda, hiriyyaa isaa tokkoo wajjin magaalaa kaabaa tokko keessatti qabeenya isaa barbaaduu fi hojii isaa isa durii kan kobbee hojjetu deebisee jalqabuun akka jiraatu murteesse. Miiirri harmeen koo abbaa kootti makamuu akka barbaaddu qilleensa keessa turee fi ani kanaan na jeeqe, hamma tokko guyyaa tokko siree ishee jalatti sardamee, uffata hiikee fi midhaan ruuzii lamaan, harma gara fuula duraa kan citaa qabu ilaale sababiin isaas akkoo koo gonkumaa na dhiqee hin beeku. Isaanis jeequmsaan narraa fudhatan. Dhiiga waanan of miidheef argee nan yaadadha. Shamizii kanfaasiin halkanii fi guyyaa barbaachisu sana deebisee uffadhee, achiis uffata sana uffadhee, namni tokkollee hin hubanne.

Harmeen osoo hin deemin dura, gurbaa hiyyeessi sun kophaa waan hafeef, tartiiba mana akaakayyuu keessaa ba'uuf yaalte. Ifa elektirikii kaa'uuf yaade, yeroo sanatti mirga gooftolii ture. Kanaan dura "u lusu" zayita waliin fayyadamaa ture. Adeerri Misheel kanaan jeeqe: guyyoota muraasa booda dabareedhaan ogeessa elektirikii sanatti bilbilee akkasumas ibsaa mana isaa keessatti akka kaa'u godhe, kanaaf yeroon gara ganda sanaa deemu anillee ifa xiqqoo sadarkaa mukaa cirrachaa irratti argadheera. Yeroon gara mana fincaanii (latrea) dhaquun narra jiru, bu'uuraan boolla salphaa laaboraatoorii isaa duuba lafa jalaa jiru, yeroo hunda saanduqa du'aa cinaatti walitti tuulamee kan ture yoo ta'u, adeerri koo yoo gaaffiin dhiyaate qophaa'aa akka ta'uuf ijaare.

Amajjii 1st 1942 ganama, uffata satiin bifa diimaa qabu kan harka bifa diimaa salphaa qabu uffadhee, adeera koo fi akaakayyuu koo Tore waliin ta'uun, haadha koo fi obboleettota ishee xixiqqoo wajjin gara waajjira poostaa Piazza di San Sebastiano, jechuunis, eeyyee, gara otobusii, kan buufata baaburaa Vigliatore jedhamutti isaan geessu ture. Obboleettiin ishee ganna 4 Roozaan ol bahuu waan hin barbaanneef adeerri ishee, ishee amansiisuuf, akkas jedheen: - yoo ol hin deemne ni dhukkubsa - (si'a lama si farsa).

Ani angafaa, dhiibbaa akkoo kootiin, hin deemne, Noovaaraa keessa hafe. Boo'icha dhiisuu hin dandeenye. Harka akaakayyuu kooti jajjabina barbaade. Innis kophaa hafee guyyaa sanaaf isa waliin turuuf isa bira bule. Gara guyyaa digdamaa booda xalayaan jalqabaa haadha irraa milkaa'ina imala kanaa ibsu dhufe. Abbaan mana jireenyaa mijataa mana keessa bishaanii fi iddoo ibiddaa gaazii qabu isheef argatee ture, kunis isheef waan haaraa ture. Seenaa kana itti fufuun, guyyaa erga dhuftee booda, rifeensa faashinii ta'een akka ishee muruuf nama rifeensa tolchu tokko gara manaatti bilbilte. Ganda sana keessatti dubartoonni hundi jechuun ni danda'ama rifeensa isaanii dheeraa tuuppiidhaan uffatu turan. Gabaabumatti haati koo jireenya ishee keessatti yeroo jalqabaatiif gammachuu fi quufa argatte. Xumura seenaa irratti akkoo isaaf na gorse. Gidiraa ani Kaastraanjii keessatti na mudatu akka hin tilmaamne beekamaadha.

Guyyaa deemnee booda Aanteen Antooniyaan gara baadiyyaatti na deebiftee, kutaa tokkoffaa osoo hin taane kutaa lammaffaa akkan baradhuuf kitaaba kutaa tokkoffaa akkan barreessuu na barsiisu naaf bitee akka naaf bitu itti himte. Ana hiyyeessa: Kana booda taphachuu hin dandeenye, garuu yeroo koo caalbaasii fi lakkoofsa barreessuu irratti dabarsuu qaba ture. Yeroo yerootti barsiistuun kun bakka isheen barsiistu San Basilio irraa deebi'aa osoo jirtuu Castrangia keessa darbiti turte. Maqaan ishee Maariyaa jedhama, intala kaappiteenii akkoo ishee beektu ture. Bishaan koochoo tokko isheef dhiheesse. Gidduu kana dabtara sana itti agarsiisee isheen

immoo natti siqxe. Qalama diimaa boorsaa ishee keessaa baaftee “well done” jettee barreessite. Gammachuu akkamii, gammachuu akkamii of faarfamuu arguun, kunis anaaf waan adda ta'e. Guyyaa guyyaan caalaatti gadda qabaachaa dhufe, gara adeerotaa fi akaakayyuu fi akaakayyuun abbaa kootti akka na geessan isaan kadhade, garuu akkoo koo barbaachisaa miti jette.

Akkamitti akkan ilaalamee fi nyaata naaf kenname itti himuu danda'a jedhee sodaate. Dhugaa dubbachuuf, nyaanni sun intala xiqqoo guddachuu fi guddachuu qabdu tokkoof gahaa hin turre: ganama daabboo jabaa daabboo wajjin, walakkeessa guyyaa salaada timaatimaa fi zayitii lama naaf kennan. Galgala yeroo abbaan warraashee achi jirutti, Aanteen Antooniyaan paastaa tokko tokko soogidda ofumaan qophaa'ee fi basaqaa qalamaa irratti hundaa'e bilcheessite. Yoon hin nyaanne immoo reebicha baay'ee argachuuf balaadhaaf saaxilame. Garaagarummaaf galgala tokko tokko paastaa fi baaqelaa ykn gosa pooleentaa lallaafaa fi lallaafaa bilcheessa ture. Ayyaana Qillee, Waggaa Haaraa, Kaarniival fi Faasikaa qofa irratti hanqaaquu ykn kanniisa ajjeesan. Ji'a Guraandhalaa keessa allaattii tokko ajjeesanii salamii fi laardii mi'aawaa irraa argatan, garuu cophaa cophaan nyaatamuu qabu yoo kana hin taane waggaa guutuuf gahaa hin ta'u. Yeroo yerootti Wiixata adeerri koo tripe xuraa'aa tokko tokko ni bita ture kunis, ammallee, waa'ee isaa yaaduun qofti na jibbisiisa, ykn garaacha tokko tokko damee parsley irratti marfame, scallops, kan sana booda bilcheefame. Hundi isaanii nyaata gatii salphaa turan sababiin isaas akka isaan jedhanitti akka akaakayyuu fi akaakayyuun keenyaa qisaasama ta'uu hin qabnu jedhanii irra deebi'anii natti himan: - Argitee yeroo hunda qaruuraa soseejjii fi qurxummii istookii guutuu qabu, nyaatu, dhugu. Namoota sana irraa fagaachuu qabna - jedhan -. Adeerri koo firoonni kaan akkan haadha fi abbaa koo ardii sanatti makamuuf cichee akkan na amansiisan sodaataniiru. Isaan akkan isaan jibbu gochuuf baay'ee waan carraaqaniif yeroo tokko tokko yeroon isaan qunnamu akkan isaan hin argineef harka koo ija koo irra kaa'a.

Adoolessa waan gaheef qormaata seensaa kutaa lammaffaa fudhachuun qaba ture. Adeeronni koo gara gandaatti na geessan, nama mana qulqulleessu akka na ilaalu, barsiisaa kutaa lammaffaatti qabaadhu fi barsiisaa boordii qormaataa mariisisan. Hundi isaanii guddina sadarkaa koo mirkaneessuuf hanqaaquu akka kennaa fidanii dhufan. Namoota sana waliin wal qunnamtii qabaadhee hin beeku, daree barnootaa deeskii mukaa teessoo lamaa hedduu kan inkweels qaban qaba ture. Ana waliin shamarran biroo qormaata sirreeffamaa fudhatan turan. Rakkoolee ida'uu fi hir'isuu gabatee gurraacha irratti akkan furu na taasisan. Inkii fi gabatee gurraacha lamaan isaanii iyyuu guutummaatti naaf haaraa turan. Sodaa fi qaaniitiin akka baalaatti raafama ture, opereshiniwwan sana akkamitti akkan furu hin beeku ture, sababiin isaas Akkoo Antooniyaan lakkoofsa tokko hanga kudhanitti barreessuu qofa na barsiifte. Sana booda hima tokko akkan barreessu na gaafatan, xiqqoo dabtara keessatti yaada, garuu eessaa akkan jalqabu hin beeku ture. Jeeqamni sun erga xumuramee booda, namni qulqulleessituu sun gara manaatti na geesse. Akkoon qormaanni akkam akka deeme gaafattee, qulqulleessituunis baay'ee gaarii akka hin deemne, garuu murtiin dhuma kan barsiisotaa akka ta'e deebiseef.

Kan nama ajaa'ibu bu'aan isaa gaarii waan ta'eef kutaa lammaffaa seene: mana barumsaa deemuuf qophaa'aa ture, garuu rakkoon eproonii ka'e. Adeerri Misheel guyyaa duraa gara suuqichaa deemee huccuu gurraacha hafe tokko bitee ture. Akkoo Antooniyaan guyyaa tokko keessatti yuunifoormii koo naaf tolchite. Galmees kana bitachuuf maallaqni dabalataa barbaachisa ture. Adeeronni koo maallaqa qaban garuu qusachuu irratti waan xiyyeeffataniif inni, quuqama, waan danda'u hunda godhee galmees pilaayiwuudii kilippii foddaa qabu naaf tolche. Qalamallee naaf hin bitanne. Adeerri koo tokko muka haphii fi dhuma isaa irratti citaa maxxane qabuun ijaare. Dabtara lamaan fi qalama bakka buusuu waan hin dandeenyeef bitachuu qabu turan. Waxabajjii 1 bara 1942 akkoo koo na waliin gara mana barumsaa deemte. Jalqaba ragaa dhalootaa gaafachuuf gara podestà

deemte kan ani daree ala waanan tureef manni barumsichaa barbaadu. Barsiisaan kun gaarummaadhaan guutamee ho'aan na simatte, garuu ani ishee sodaadhe, tarii bakka harka mirgaa ishee laastikaa prosthesis waan qabduuf sababa balaa ijoollummaa ishee warshaa paastaa abbaa ishee keessatti mudateen ta'uu danda'a. Tarree fuulduraa irratti teessoo naaf ramadame. Hiriyooni koo haaraan waggaa tokko dura na hin argine, argama kootiin hawwataman, of gidduutti gunguman: - Kun maaliif sicca-sicca fidaa? - (Intalti xiqqoo gogaa taate kun eenyu?). Baay'een sodaadhee qaana'e, afaan banachuu dadhabee gaaffii barsiisaan jaalalaan na gaafate illee hin deebisne.

Ani mucaa bosona waanan tureef fincaan baasuuf ba'uuf gaafachuuf hamilee hin qabu ture, yeroo tokkos ofumaan fincaa'e. Kanaaf yeroon mana gahu adaadaan koo uffata koo kan guyyaa itti aanuuf yeroon hin gogne waanuma fedhes ta'u dhiquu waan qabduuf na reebde. Guyyooni darbanii yeroo hunda kanumatu ta'a ture. Barsiistuun walakkeessa guyyaa bartee mana fincaanii na ergite, yeroo tokko tokko garuu dagattee ofitti deebisee fudhadhe. Hiriyooni koo kutaa koo na tuffatanii akka waan dha'ichaan rakkadheetti na irraa fagaatanii na waliin michummaa uumuuf illee hin yaalne.

Isaan ganda keessatti waan wal arganiif wal beeku, ani garuu mana baadiyyaa jiru sana ga'uuf sa'aatii tokkoof jechuun ni danda'ama miilaan deemuu waanan qabuuf carraa isaan waliin hiriyyaa ta'uu hin qabu ture. Adeeronni kun Wiixata qofa gara magaalatti kan dhufan hiriyyoota isaanii wajjin wal arguu fi sa'aatii gammachuu muraasa qaruuraa wayinii fuulduratti isaan waliin dabarsuudha. Garuu yeroo baay'ee adaadaan ajaja hojii abbaa warraa ishee fudhachuuf mana turte. Umurii koo waggaa jahaatti daandii dheeraa olka'iinsa gaalotaa irra deeme. Walakkaa karaa irratti tuuta vaayilaayitii baalaan marfame barsiisaa sanaaf dhiyeessuuf jedheen dhaabadhe.

Dadhabeen mana barumsaa gahe. Walakkeessa guyyaa booda lubbuu lubbuu qabdu tokkoon osoon wal hin argin, sagalee cicadas gurra namaa duuchu fi aduu gubaa wajjin gara baadiyyaatti deebi'e.

Hovel sana keessatti of cufee, haala tasgabbaa'aa hin taane sana keessatti akkoo koo natti cimtuu ishee wajjin ofumaan faantaasii gochuuf kophaa koo hafe. Adeerri kun, erga hojii xumuree booda, yeroo hunda jechuun ni danda'ama mana dhugaatii bira dhaabatee halkan gara galgalaa, yeroo hunda machaa'ee gara manaatti deebi'a. Yeroo tokko tokko, yeroo biraa caalaa machaa'ee, badee gara manaatti hin deebi'u ture. Adaadaan isaa fi ollaan tokko tokko halkan walakkaa ifa fannootiin sulula sanarra isa barbaaduuf deeman. Lafa irratti kufee yeroo argan gara manaatti akka deebi'u amansiisan.

Gidduu kana mana barumsaatti waan gaarii hojjechuu hin dandeenye. Dhuma kurmaana jalqabaa irratti barsiisaan kaardii gabaasaa raabse, achiis asxaa faashistii fi kan nama dhibu gosoota barnootaa gahaa hin taane hundaan: kaardii gabaasaa koo daree keessatti isa hiyyeessa ture. Akkoo koo jajjabeessuuf kaardii gabaasaa kanneen biroos akka koo akka ta'anii fi adaadaan koo baala sana fudhachuuf jette itti hime. Kanaaf guyyaa guyyaan ofuma kootiin hamilee horadhee daree keessatti hiriyyoota koo tokko tokko wajjin michummaa uumuuf yaaleera. Isaanitti dhiyaachuu barbaade, garuu tarii ija isaanii duratti intala baadiyyaa hiyyeettii waanan ta'eef haasawa isaanii keessaa na hambisan.

Boqonnaa sadii - Taphoota cirracha irratti

Waggoota kophummaa Kaastraanjiyaa keessatti dabarsitan keessatti yeroon hin darbine sababiin isaas wanti ati gochuu dandeessu guyyaa guutuu sagalee simbirrootaa fi ganna sagalee cicadas gurra namaa duuchu dhaggeeffachuu qofa waan ta'eef, yeroo sirocco galaana keessaa siqsee seenu. daandii zigzag sulula sanaa irra deemuun gammoojjii sana ibidda itti qabsiise. Bineensonni baadiyyaa hiriyyoota koo turan. Kanaaf yeroo koo faantaasii gochuun dabarseera. Fakkiiwwan duubbee samii irratti ykn damee mukaa gidduutti natti mul'atan irraa eegalee addunyaa mataa kootii ijaare: bineensota bosonaa dubbatan, fardeen qarqara Dhagaa Headsaver irratti hiriirsee achiis kan koo wajjin humnoota falfalaa akka kufan nan godhe, sodaadhaan akka balleessan nan ilaale. Achiis Dhagaa sana gara jawwee akka tasaa gaara irraa adda bahee ol balali'ee baadiyyaa hunda keessatti shororkeessummaa facaaseetti jijjiire. Duumessa, bidiruu balali'u ta'e jijjiiree galaana fagoo, bakka haati koo fi obboleettonni koo na eegaa turan bira darbee deemuuf yaadee samii keessa imala ture. Crabs bishaan sulula keessaa bahee hanga gara bineensota gurguddaatti jijjiiramee biqiltoota sulula sana keessatti tarkaanfatanitti buqqisanii illee buqqisanii dhiita'an.

Yeroo tokko tokko fuula akkoo koo Antooniyaa isa namatti hin tolle nan yaadadha ture. Isheen na hin jaallattu, na hin jaallattu anis ishee jibbu: haati koo obboleettii isheetti imaanaa na kennitee turte garuu gaaf tokko dhuftee akka na fudhattus waadaa naaf galtee turte: kanaafidha yeroo baayyee muka yaabba,. abbaa koo wajjin dugda farda adii irra taa'ee akka dhuftu abdadhee, samii sakatta'e. Gandoota naannoo sana jiran San Basilio fi Vallancazza keessatti dhiironni hundinuu baqatanii turan. Kan hafe dubartoota, daa'immanii fi maanguddoota muraasa qofa ture. Isaanis gandoota callisaa jireenyi salphaatti hin tuqne turan. Yeroon dhaabbatee namoonni wanti hundi akka jijjiiramu, gaaf tokko, waraanni erga xumuramee booda, qaroominni gara tuuta manneen faffaca'anii, du'anii fi raafamanitti injifannoodhaan akka seenu amanan. Silaa hiriyoota qabaachuu, kophaa koo fi gatame akkan hin taane beekke, eegumsa argachuu akkan danda'u, mana nama kanaa ykn sanaatti kooluu galuu akkan danda'u beekuun barbaada ture. Ani maatii malee akkan jiru, warri koo qarqara galaanaa faallaa, bifa diimaa dhuma hin qabne sana bira darbee, anaa fi isaan gidduutti akka gaara olka'aa fi hin darbine akka jiru dubbachuuf illee mirga hin qabu ture. Inumaayyuu akkoo koo ishee na miidhan waliin jiraachuuf dirqame. Yeroon itti yaadee mul'achuu ishee argu sagalee cimaa fi gara jabeessa sanaan na aarsite. Sagalee akka iyyitu, akka iyyitu, akka arrabsuuf fi arrabsuuf tolfame.

Bineensonni illee sagalee isaa sodaatan. Abbaa warraa ishee qofa waliin qofa kan isheen jilba ishee gadi buusee fi sagaleen ishee guutummaatti jijjiiramee gara boo'icha hoolaatti jijjiirame. Adaadaan koo intalli xiqqoo tokko waan naannoo ishee ta'aa jiru hubachuuf dandeettii hin qabdu jettee yaadde. Waan hundumaa hubachuu qofa osoo hin taane, kana malees, callisee ykn akkan hin hojjenne hin turre. Lola yeroo hunda godhamu ture. Qabsoo dhuma hin qabnee fi dadhabsiisaa. Yeroo yerootti waa'ee egeree nan yaada ture: isheen dulloomtee gargaarsa hin qabdu turte, ani dargaggeessa fi cimaa ture, garuu waan hundumaa ta'us silaa hamaa ishee hin ilaalu ture, qaama uumama koo hin turre.

Yeroo tokko tokko laga sanatti dhihaadhee namoonni uffata dhiqachuuf, miiccaa hojjechuuf deeman argadha ture, jechuunis firaashaa fi firaasha dhiqatu, jalqaba waan hunda asheeta keessa jiisu. Yookiin yeroo cirrachaana booda suufii hoolaa dhiqachuuf dhufanii adii gochuuf aduu keessatti gogsan achiis firaasha sireewwanii guutuuf itti fayyadaman. Dhagaa qarqara galaanaa jiru gidduutti hafe firii walitti qabuuf deemee doolii citaa koo ittiin uffadhe. Yeroon maal akkan godhu hin beekne, dhagaa qarqara sulula sanaa kaasuun qurxummii barbaacha jalqabe, ogummaadhaan quba koo mataa koo olitti qabadhee, cirrachi isaanii quba koo akka hin ciniinneef. Manatti isaan fudhadhee galgala yeroo adaadaan koo ibidda qabsiiftu isaan bilcheessee nyaadhe: anaaf irbaata addaa ture. Yeroo tokko tokko bakka qamalee, akkuma dhagaan sun kaafameen, hantuutni xixiqqoo sodaa guddaa keessa galan utaalcha dhaabbataatiin gara oliitti dhukaasuun sodaa guddaan akkan utaaluu na taasisan. Hiriyoota tapha koo akka ta'an natti fakkaadhee yeroo tokko tokko halkan guutuu dukkana keessatti kophaa isaanii dhiisee deemuun narra jiraatanittillee nan gaabba ture. Galgala gara manaatti deebi'uun yeroon qabu sagalee gammoojjii keessatti uumameetti fayyadamee sagalee guddaadhaan Adeera Misheel bilbile. Yeroo tokko tokko ganna yeroo maatiin Skardinoo mana gammoojjii sanaa ol jiru tokko keessa jiraatan jiranitti isaan daawwachuuf nan deema ture. Obbolaan keessaa quxisuu Mimmaa waliin taphadhe.

Goofy duraan teessoo fi minjaala doolii ijaaraa ture. Sa'aatii muraasaaf dhaabbata ta'uun akkam namatti tola ture. Ganama yeroo aannan fudhachuuf gara laga gama biraa deeman naaf bilbilan. Baaldi guutuu qaban, "Concettina" akka inni aannan itti fayyadamu arguun itti gammade. Abbaan qabeenyaa re'oota sanaa Micca a Cappellea jedhamu na marartee walakkaa koochoo naaf dhiheesse. Mana akkoo kootti waggaatti al lama aannan argina: yeroo biskutii hojjetu fi Ayyaana Faasikaa yeroo hanqaaquu gilgaala halluu qabuun gugee qopheessitu. Yeroo aannan sun bilchaatu xiqqoo isa dhumaa hunda nan skimmed. Kutaa mana baadiyyaa keessa sireen adeeraa, yoo siree jedhamuu danda'e, kan rifeensa fardaa

Noovaaraa keessatti dhiisanii waan deemaniif, gabateewwan sibiilaa lama irratti firaasha qorqorroo qaban irratti kaa'amaniit turan. Firaasha qorqorroo gubbaan isaa firaasha waraanaa dulloomaa qofa, cooma qabuu fi ciccitaa ta'e irra ciisuun qaba ture. Shamizii kanfaasiin hojjetamee fi guyyaa illee paantii malee uffadheen ciise. Halkan hunda qorra na mudate ibsuun hin danda'amu. Yeroo roobni roobu bishaan foddaa keessaa seenu walitti qabuuf meeshaaleen kaa'amuu qabu turan. Halkan fincaan baasuun yoo na barbaachise manaa ba'ee naannoo tarkaanfii sanaatti gochuun qaba ture. Osoon hin hubatin, maaliif akkan abjuu, fi firaasha qorqorroo irrattis hojjechaa ture, ganamas reebicha baay'een fudhadha ture. Adaadaan Antooniyaas shamizii guyyaa itti fayyadamtu uffachuun kan rafte yoo ta'u, adeerri Misheel ammoo akkuma haati isaa gootetti kurruufe.

Sirni hirribaa akka sirna baramaatti raawwatame: jalqaba ani ciise, achiis dabareen akkoo sanaa, achiis adeerri sun surree isaa fi uffata jalaa kanfaasiin sarara qabu ofirraa baaseera. Shamizii guyyaa uffatu baay'ee laaftuu ta'een gara siree sanaatti deemee ibsaa zayitaa minjaala irratti kaa'ame dallaa irratti dhaamse. Ani, inni nama hamaa ture, akkan hin ilaalle fakkeessee akkanumatti ijaan ilaale: yeroo inni abidda dhaamsuuf gadi jedhee siluuteetii isaa dallaa irratti pirojekteefamee, akka gaaddidduu Chaayinaa, ding-don sun akka fannifame arge. – Yaa akkam namatti tola! – jedhe, sababiin isaas wayiniin inni dhuge hundi akkasitti isa ho'ise. Siree isaanii cinaatti kophee lama, jechuunis, qamadii gurguddaa lama bakka harbuu goge itti kaa'antu ture. Isaanis citaa xuraa'aa fi cooma qabuun kan haguugan yoo ta'u, isa boodaa irrattis uffata jalaa qulqulluu adeera sanaa ture. Sanduuqa siree kootti dhihoo jiru tokko keessatti daabboo fi scarf kan yeroon mana barumsaa deemu yeroo qorraa mataa kootti marsan, uffata jalaa fi kan akkoo koo kaa'aniiru. Wiixata yeroo Novara keessatti qulqulluu qulqulluu deemnu qofan itti fayyadama ture. Adeeronni koo baadiyyaatti uffachuun hin qabnu waan ta'eef bu'aa malee uffannee baafna jedhan.

Ji'a Guraandhalaa keessa allaattii ajjeesan. Soseejjii tokko tokko qopheessanii, laardii sana soogidda itti naqaniiru. Miilli bilcheefame sun qodaa teeraakootaa laardii keessatti cuuphame keessatti eegamee ture. Yeroo baayyee ji'a Caamsaa keessa baaqela bal'aa haaraa wajjin nyaatamu turan sababiin isaas akka aadaa isaaniitti kanaan dura nyaatamuu waan hin dandeenyeef. Yeroo tokko, Ebla ture, baay'ee waanan beela'eef daabboo wajjin maal akkan nyaadhu waanan hin beekneef waa'ee kanaa akkoo koo gaafadhe. Adaadaan koo maraadheera jettee iyyuu eegalte. Gaaf tokko mana barumsaatii osoon deebi'aa jiruu, Ofelia obboleettii ishee waliin daandii gaalotaa irratti wal arge. Haadha isaanii dhabanii abbaa isaanii waliin Faransaay irraa deebi'anii turan.

Isaan na caalaa baay'ee paler turan, isaan mararfadhee akkas jedheen: koottaa bakka ani jiraadhu, yeroo kanatti akkoo koo bishaan fudhattee baatee jirti, foonnicha keessa qodaa nyaata qabutu jira, fudhadhaa, of nyaachisaa garuu hin'. t sana booda nama kamiinuu waanuma fedhe jechuu.- Na galateeffatanii, beelaan oofanii, osoo hin shakkiin gorsa koo hordofan. Ji'a Caamsaa keessa, adeeroonni baaqelaa bal'aa sana yeroo bilcheessan, miila allaattii sanaa fudhachuuf deeman, kanaa mannaa qodaa qamadii sana qabu qofa argatan: uumamaan ana jedhanii yaaduudhaan, guyyoota hedduudhaaf akkan kaffalu natti dheekkaman. Yeroo sanatti yeroo jalqabaatiif miira gammachiisaa araada isaanii irratti lola guddaa injifachuu koo waan natti dhaga'ameef baay'ee boonuun natti dhaga'ame. Qulqullina dhabuu irraa kan ka'e, qamalee mana guutuu keessatti osoo hin jeeqamin bulchaa turan. Halkan morma koo kan na ciniinan yoo ta'u, akkoo koos galgala galgala zayita ejersaa na dibatti, akka qamalee dhiiga koo hin xuuxneef. Ganama mormi koo waan diimame fakkaata ture. Anis akkuma akkoo koo mataa dhiqachuu waanan hin baranneef, qamalee qaba ture. Gama biraatiin ammoo adaadaan koo rifeensa koo qaxxaamurtee bishaanii fi sukkaaraan dibachuun akka inni style ta'u gooti turte.

Hiriyoonna koo kutaa tokko keessa jiran garuu yeroo hunda qulqulluu turan. Isaan keessaa hiyyeessi illee akka koo xuraa'aa hin turre. Barsiisaan kunis nama hunda irraa gara deeskii isa dhumaa na dhiibuun hojii marginalization gumaacheera. Qaamni koo haala ibsamuu hin dandeenyeen xuraa'aa ture. Waggaatti al tokko, ayyaana Ferragosto, isa magaalattii keessatti hunda caalaa barbaachisaa ta'e sababeeffachuun laga keessatti na dhiqatu turan. Yeroo tokko waa'ee haadha koo osoon yaaduu gara waggaa torbaa ture, asheeta boba'aa brazier keessa kufe. Harka koo mirgaa gubee akkoo koo gara doktoraatti na hin geessine, garuu guyyaa guyyaan baala mukaatiin na yaalti turte. Bubbee lama hanqaaquu qoolloo lamaa wajjin wal fakkaatu qaba ture, dhukkubbii irraan iyyee ture garuu isheen gonkumaa hin sochoone. Hantuutaan waan na ciniiname natti fakkaate.

Ji'a lama lama booda dinqiidhaan fayyee ammallee mallattoon isaa natti mul'ata. Yeroon barnootaa, Wiixata tokko osoon barandaa irra jiruu, intalli xiqqoo gadi bu'aa jirtu tokko, gara barnoota katekizimii Miis Viinsenziinaa ishee wajjin deemuu akkan barbaadu na gaafatte. Maal akka ta'e hin beeku ture sababiin isaas akkoo koo ayyaana baay'ee barbaachisaa ta'e qofa irratti gara qulqulluu na geessu, hiikni waldaa dhaquu maal akka ta'e naaf hin galle. Lubni Abbaa Buemii jedhamu tokko mana keenya fuuldura jiraatu ture, garuu yeroo baay'ee muraasa isa qunnamee fedhii malee isa ilaale. Adaadaan koo ad nauseam irra deddeebitee natti himte: "Yoo isa waliin haasofte lubi sun arraba kee si mura." Haa ta'u malee, barnoota katekizimii akkan fudhadhu gaafadhee osoon hin eegin hayyama argadhe. Achumaan naannoo sana keessatti tasgabbiin natti dhaga'ame. Shamarreen kun kitaaba xiqqaa fi gaazexaa naaf kennite. Waa'ee Yesus dhaga'ee gammachuu guddaatu natti dhaga'ame. Gaaf tokko Irbaata koo isa Jalqabaatiif akka na qopheessu natti hime. Mana keessatti waa'ee kanaa haasa'een ammallee xiqqaa ta'uu koo natti himan. Anis shamarran garee sana keessa jiran hundi ni raawwatu jedheen sobaan deebiseef. Dhugaa jiru keessatti isaan duraan mirkanaa'aniiru, haa ta'u malee aniifi shamarreen

sun waliigalteerra turree luba Saan Niikoolaa wajjin guyyaa murteessine: guyyaa Korpus Kiriistii.

Rakkoon uffata adii kanaa kan ka'e yoo ta'u, namni tokko garuu abbootiin amantii kireeffachaa akka jiran akkootti beeksise. Guyyaan yeroo dheeraaf eegamaa ture sun dhufe: ganama gara sooma mana kiristaanaa na waliin deeme. Giiftii katekizimii qunnamuuf dursa fudhattee waan hin beekneef shamarran kaan achi akka jiran itti fakkaate. Kophaa koo ta'uu hubattee: "Sobduu, gara jabeessa" jettee na arrabsite. Barsiisaan koos ganama sana namoota biroo wajjin misaa irratti ture. Dubartoonni achitti argaman tokko tokko ishee tasgabbeessan. Lubichis dhufee harka na qabee waadaa seenuuf gara sacristy na geesse. Jechoota babbareedoo kanaan dura dhaga'ee hin beekne natti hime. Akka waan gara Samiitti balali'u natti dhaga'amee ofumaan akkas jedheen: "Luboonni arraba muruun isaanii dhugaa miti, faallaa kanaatiin gidiraa intala xiqqoo hubachuu beeku." Osoon danda'ee gammachuudhaan hammadhee dhungadha ture.

Akka gaabbiitti Hail Marys shan akkan jedhu na taasisee gara teessoo kootti deebi'e. Achumaan achumaan lubichaan yeroo dheeraa achi tureef maal jedhee akkan jedhe na gaafatte, anis akkas jedheen: - Shamarreen sun himannaan iccitii akka ta'e na barsiifte -. - Eeyyee, garuu yeroo jalqabaaf natti himuu qabda - cichee harpichi. Gonkumaa hin ta'u. Misaa, Irbaata turee karaa ba'aa jiruun harka adeera koo dhungadhee: "Maaloo na eebbisaa" jedhee na dirqisiisan. Akaakayyuu koo irraan jalqabe, yeroo hunda gaalee tokko, achiis firoota hunda keessa naanna'e. Aantee Gaetanaa kitaaba xiqqaa tokko naaf kennite. Beela'een ture, garuu namni nyaata naaf dhiheesse hin jiru. Yeroo baayyee sirnichi erga xumuramee booda biskutii waliin giraanitaa argachuuf gara mana dhugaatii deemuun aadaa ture, garuu qusachuuf maraatummaatiin mo'aman: walakkeessa guyyaa saanii paastaa nyaannee waaree booda gara ogeessa suuraa deemna sababiin isaas fiironni suuraa haadha erguuf yaada dhiyeessan.

Kutaa lammaffaa xumuree qabxii baayyee gadi aanaadhaan darbee ture. Bara sana ganna guutuu baadiyyaa keessa turuu qabna turre. Anis morme: - Yoo xiqqaate Wiixata misaa dhaqee akaakayyuu koo isa kophaa jiru daawwachuun qaba -. Nama baayyee gaarii ture, dhukkuba asmiitiin kan rakkatu ture. Intalli kun gartokkoon dagannoon irraa kan ka'e, gartokkoon abbaa warraa ishee yeroo hunda ollaa, firaa fi abbaa warraa irratti kan aaru waan ta'eef isa tuffatte.

Miicca dhiqachuuf fudhadhee dhoksaan Michelillo irraa gara akkoo kootti geesse yoo kana hin taane rakkoon ni uuma. Jaalalli abbaa isaatiif illee itti hin dhaga'amne: guyyaa tokko obboleettiin isaa walakkaa isaa tokko akka inni du'e itti himuuf gara Kaastraanjiyaa dhufte. "Yoo hin deemne harma si rukuta" jedheen.

Ganda sana keessatti yeroo affeerraan qophaa'u miseensonni baandii muuziqaa "pezzo duro" jedhamu, ayiskiriimii adda ta'uu isaa irraa kan ka'e akkas jedhamee waamamu ni dhihaata ture. Adeera Misheel, waan inni hin jaallanneef moo sochii arjummaa hin baratamnetti waan oofeef ta'uu isaa gonkumaa ifa hin turre, yeroon darbu argee akkas jedhee na waame: "Concettina, kottu ayiskiriimii fudhadhu". Kanaaf carraa argadheen, yeroowwan hin baay'anne sanatti, waan gaarii tokkotti gammade.

Yeroo muraasa dura Dr. Cosentino Baceno irraa bal'inaan yaadannoo koo keessaa bade na yaadachiise. Baandichi daandii magaalattii keessa osoo taphachaa jiruu ijoolleen agarsiisa kana irratti hirmaachuuf yaalan. Garuu argama isaanii mirkaneessuuf miseensa tokko "beekuu" barbaachisaa ture. Kana mirkaneessuuf harka isaa kiisha jaakkeetii isaa keessa kaa'e. Haala kanaan adeera koo Misheel hordofee kan ture si'a ta'u, Giyaani Koosentino inni ilmi barsiisaa mana barumsaa sadarkaa tokkoffaa fi abbaa hin qabne harka isaa kiisha hogganaa baandaawwanii keessa kaa'e.

Waraana gidduutti boombiin tokko tokko Noovaaraa keessatti kufuu jalqabe. Hunduu baqatee namoonni beekan tokko tokko nu waliin Kaastraanjiitti kooluu galchan. Anaaf dhaabbata ta'uu waanan danda'uuf dhaaba ture. Yeroo yerootti sagalee 'shrapnel' dhaga'ama ture. Oduu gaddisiisaa ilmi abbaa mana paastarii Orlaandoo boombiidhaan cicciramuu isaas dhufe. Haati Domodossola keessa jirtu, yeroo afraffaaf ulfoofte, Roozaa fi Antonietta waliin kophaa ishee hafe. Abbaan koo Bersagliere akka ta'uuf gara Sisiliitti deebi'ee waamamee ture. Erga bahee ji'oota muraasa booda haati isaa intala xiqqoo Eemaa jedhamtu akka deessee fi ijoollee afur waliin bilisa ta'uun waan eegamuuf carraa gara manaatti deebi'uu akka qabu bare.

Kan nama dhibu yeroo Domodossola gahu waan hadhaa'aa ta'e tokko argate: Eema guyyaa 12 booda jiraachuu dhiistee turte. Guyyaa lama booda gara fuulduraatti deebi'uu qaba ture. Ji'oota muraasa booda - yeroon mirkanaa'uu dhabuu fi tasgabbi dhabuu Adoolessa 8 booda ture - tajaajila waraanaa jalaa miliquu danda'ee gara Noovaaraatti deebi'ee waraanni akka xumuramu eeguun haadha isaatti makame. Dukkaana kophee hojjetan xiqqaa tokko bane. Guyyaa hunda isa arguuf nan deema ture. Shy but shrewd for my age, abbaan dubartii heerumte waliin garuu abbaa warraa waraanaa wajjin akka rafu intuition qaba ture. Gaaf tokko daandii olka'aa Piazza Bertolami irratti biiruu saanduqa seene. Namni suuqii itti aanu irraa

dhufe abbaa wajjin haasa'aa ture. Ija abbaa koo haadha koo gowwoomsaa ture sana gouge out gochuuf quba agarsiisaa fi giddu galeessaa kootiin rukute. Ollaan sun na dhorkuu danda'e, abbaan koo ammoo kolfaa "Mind your own business" jedhe. Bara '44 mucaan rifeensa gurraacha qabu tokko dhalate, rifeensa mataa isaa kan qaxxaamuree...

Badiavecchia keessatti akaakayyuun isaa karaa abbaa kaansarii garaachaatiin dhukkubsate. Akkoo koo irraa hayyama argadheen dhaqee isa ilaale. Yeroo baay'ee Kaastraanjiyaa irraa gad bu'ee laga sanarra diriirfama sana nan deema ture. Siree irra, nagaadhaan isa yaadadha. Adaadaan ammallee suuqichaan waan qabamteef yeroo xiqqoo itti kennuu dandeessi turte. Isheen damee ejersaa harka isaa keessa kaa'attee balali'aa ari'uuf, inni garuu hammaatee humna waan hin qabneef ani isaan ari'e. Adoolessa 2, 1944 umrii isaa waggaa 66tti gara Samii balali'e. Abbaan ammallee Sisilii keessa ture. Adeerri isaas sirna awwaalcha irratti argamaniiru.

Yeroo yerootti xalayaan tokko tokko haadha koo irraa naaf dhufa ture. Bara '45 abbaan gara Domodossola deebi'ee bara '46 obboleessi koo Giuseppe dhalate.

Boqonnaa afur - Zayitii, toora saree fi ija hamaa

Addunyaa guutuutti waraanni geggeeffamaa ture, qunnamtiin rakkisaa waan tureef, kana booda Haadha irraa dhageenyuu hin turre. Akka carraa ta'ee abbaan koo Korporeeshinii Bersaglieri keessatti gara Sisiliitti yaadamee waan tureef guyyoota muraasa bilisummaa argate na daawwachuuf dhufe. Sababa waraanaan baadiyyaa keessa namoonni baay'een turan. Namoonni buqqa'an yeroo baayyee guyyoota kudha shan turu, garuu sana booda magaalattiin balaa boombii keessa waan galteef waggaa guutuu baadiyyaa keessa turuu filatan.

Yeroo yerootti namoota sana biratti kooluu seena ture. Maatiin ijoollee afur qaban kan nyaata dhabanis yeroo hunda hafuura gaarii keessa turan tokkotu ture. Araada adeerota koo harbuu goggogaa baay'ee qabanii eenyuufuu hin kennine arge: harka gaarii tokko fudhadhee dhoksaan isaaniif fide. Baqalaa cireedhaaf naaf kennan keessaa muraasa isaaniif qusadhe. Daabboo jabaa illee: citaa akkoo koo mana barumsaa osoo hin deemin dura kiisha koo keessa galchite ijoollee sana waliin qooddadhee jijjiirraa isaaniin waraqaa akkan irratti barreessu naaf kennan, swing irratti akkan taphadhu na taasisan isaan keessaa tokko meeshaalee taphaa, teessoo fi siree doolfii isheen anaa fi obboleettii ishee xiqqoodhaaf kennite, obboleettiin ishee hangafti immoo doolii citaa nuuf hojjettu.

Yeroo tokko tokko akka ta'etti, gara lagaatti gad bu'ee, dubartoonni naannoo sana jiran uffata isaanii asheetaan dhiquuf deeman, ani immoo meeshaa dhagaa gurguddaa lamaatiin ol qabame keessatti ibidda bishaan ho'isuuf qabsiifame ajaa'ibsiifadheen ilaalaa ture. Adaadaan koo opereeshinoota kana akka hojjetu argee hin beeku. Uffata isaa isa cooma qabuu fi baayyee xuraa'aa ta'e akka hin saaxilleef yeroo namni hin jirretti dhiqatee hin beeku jechuun ni danda'ama.

Yeroo biraa immoo dubartoota quncee talbaa mana keessatti hodhame dhagaa irratti guyyaa lamaa fi sadiif facaasan nan ilaala ture. Jiisisanii hanga adii ta'utti aduu boba'aa jalatti gogsan. Akkoo koo yeroo hunda mana naaf bilbiltu garuu akka waan hin dhageenyeettin of fakkeessa ture. Yeroo waraanaa sanatti intalli ishee intala xiqqoo tokko qabatee Tuuriin irraa deebitee turte. Kabaja Salvatore, ilma ishee abbaa warraa isheef qabdu irraa kan ka'e akka mootittii ilaalamte. Yeroo sanatti ganda keessa kan turan yoo ta'u, carraa kanaaf akkoon saamunaa urgooftuu, haalluu quncee talbaa, goggogduu mi'a nyaataa, huccuu minjaalaa fi naapkinii baafttee yaada gaarii uumuuf. Inumaayyuu keessummaa erguun salphina waan ta'eef, akka hojjetaa tokkootti na ilaalame, ergama akkan fiiguu fi burqaa irraa bishaan akkan fidu na ergame.

Ayyaanni masqalaa dhufee akka aadaa kaabaatti ganama misirroon kennaa bareedaa Mucaa Yesuus irraa intala isheetiif kenname: tuuta godaa fi saanii bareedaa doolii tokkoof. Isheedhaaf gammadeera, yeroo wal fakkaatutti garuu wantootni sun na mudatee waan hin beekneef aariin dho'aa ture. Laafaa fi laafaa dhufe. Wayiniin ture garuu nyaachuuf wayyoo: wayinii sanaaf dhiibamuu qabu turan. Kan ollaa irraa hatame qofa nyaachuu dandeessa turte. Hazelnuts gurguruuf malee walitti qabama ture. Akka saroota bosona keessa jiranii dhoksaan tokko tokkon nyaadhe. Adeeronni koo aannan yeroo ayyaana masqalaa fi Faasikaa qofa bitatanii biskutii hojjechuuf kan turan yoo ta'u, osoo inni bilchaatuu kanastaa shaayii tokkoon nan dhangalaase. Adaadaan koo hanqaaquu fooliin isaa jijjiirame yeroo

muraasaaf naaf qopheessiti turte. Yeroo baay'ee akka isheen naaf bilcheessiti jedheen abdadha ture: - Mee lafa haa kaa'annuuf gaafa tokko tokko qabannee hanqaaquun kaa'uun darba (dargaggeessa Messinaa irraa dhufee baadiyyaa keessa naanna'ee hanqaaquu walitti qabee akka haaraatti dabarsee dabarsu ture) nuti isaan gurguree qarshii argachuu danda'a -. Ji'a lamaaf hanqaaquu walitti qabee ergasii gurgure.

Ummanni Messinaa hanqaaquu kana bite tarii ilmoo harkaa qabaachuu hin oolu. Harbuun sun xuuxamuu qaba ture, muraasni qofti nyaatamuu danda'a, kaan aduu keessatti akka gogsan gurguramuu ykn qorraaf kunuunfamuu qaba ture. Ji'a Waxabajjii keessa galgala chestnuts babbareedoon hojjetamu turan. Kanneen gogaa irraa baafaman yoo hafan, adeerri koo kutaa xiqqoo sana keessatti (saanii irratti osoo hin taane matta'aa zayita ibsaa irraa dhangala'een dibame irratti) fi ganama, yeroo inni sa'aatii ka'u minjaala irratti dhiisa ture afur hojii dhaquuf, na dammaqsee chestnuts natti kennee: "Ati ciree nyaatte" naan jedha. Anis ajajamee beela irraa kan ka'e nyaadhe, garuu akka zayitaatti dhamdhamaniiru, garaa na dhukkubuun isaanii waan hin oolle. Adeerri sun akkas jedhee of jaje: - Intala obboleessa kootii nan jaalladha, halkan yeroo gahu illee chestnuts isheef qopheessa -. Dhugaa jiru yoo ilaalle adeerri koo jibba ija isaa keessa ture. Yeroo tokko tokko yeroo inni aaru keelloo, diimaa ibiddaa ta'u: xiqqaa ta'anillee ijji sun fuula isaa weerara. Xiqqaa fi gadi fagoo akka boolla dhiphoo jibbiin isaanii keessaa dhangala'u turan. Gidduu kana dhukkubni garaachaa fi raammoon injifate. Yeroo yerootti akkoo koo zayita kanastaa tokko naaf kenniti turte. Kun raammoo akka fagaatu taasisa, of amansiisuuf gungumaa... sana booda "prichentu" jedhu irraa jalqabde: - Mazzai un vermu gruossu quennu ia pagana, uà u mazzu chi sugnu all Christian. Yookaan Isniina dhageessa, ykn Kibxata dhageessa, ykn Roobii dhageessa, ykn Kamisa dhageessa, ykn Vinardi dhageessa, ykn Sabutu dhageessa, matteia du jurnu of Easter u viermu sturdudu a tierra casca.-

(Ani gaafa ani waaqa tolfamaa ture raammoo furdaa tokko ajjeeseen amma immoo akka kiristaana ta'ee ajjeesa. Guyyaa Isniina Qulqulluu, Kibxata Qulqulluu, Roobii Qulqulluu, Kamisa Qulqulluu, Jimaata Guddaa, Dilbata Qulqulluu, guyyaa Faasikaa ganama." raammoon ajaa'ibsiifate sun lafatti kufa).

Akkamitti akkan lubbuun hafe hin beeku.

Asitti qaree ni bana.

Waggoonni hedduun darbanii garaan na dhukkube. Maashiniwwan hamma kutaa tokkoo ta'aniin raajii (x-ray) hojjechuuf deeme. Madaan jiraachuu isaa ilaaluuf pap adii naaf kennan. Kan nama dhibu garuu wanti mul'achuu hin dandeenye. Ogeessi raadiyooloojii dhukkuba garaachaa ta'uu isaa ibsuun dhukkubbii salphisuuf qoricha salphisu tokko tokko naaf kenne. Bishaan spoon tokko garaacha keessa galchuu hin dandeenyettin gahe. Umuriin koo gara waggaa shantamaa ture. Paaloo, hiriyyaan Armaandoo kan Piyacenza irraa dhufe, gara ogeessa ogeessaatti akka na geessu yaada dhiheesse. Gara Dr. Mazzeottis dhufe. Meeshaan gastroscopy qoonqoo bira darbee seenuu hin dandeenye. "Dubartii kana akkamitti akkan oolchu hin beeku" jedhe doktorri, "pilorus cufaadha." Namoonni gastroscopy qaban hundi miila isaaniitiin kutaa sana keessaa bahan. Ana siree irra taa'ee IV. Doktorri qoricha cimaa ji'a lamaaf naaf ajaje. Yeroon deebi'u meeshaan sun ammallee hin darbine. Ji'a sadiif qoricha kana caalaa cimaa ta'e kan biraa.

Daawwannaa jalqabaa erga godhamee ji'a shan booda meeshaan kun paayilooras keessaa cabsuu jalqabe. "Dinqii!" jedhan Dr. Mazzeo. Tubeen sun erga baafamee booda dhalootaan moo sababa ta'uu isaa hubachuuf gaaffii hedduu na gaafate. Boo'uu jalqabe: "Tarii zayita Ziziin yeroo yerootti raammoodhaaf naaf kennite ta'uu danda'a." Doktorri harka isaa rifeensa isaa keessa kaa'e: "Zaayitii? Atis lubbuun jirta!". Wal'aansa itti fufee darbee darbee gastroscopy irra deebi'ee nan godha ture.

Galata Doktor Mazzeo isa lubbuu koo baraare, amma waggoota booda qoricha ofirraa ittisu tokko tokko qofaan nyaata mi'eeffachuu danda'a.

Yeroo namni tokko barandaa irraa isheef bilbilu, akkoo ishee mataa ishee naanna'aa turte. Sana booda garaa duwwaa feerookiin xiqqoo akka fudhattu gorsan. Abbaa warraa ishee amansiiftee akka bitatu gootee ganama koochoo tokko naaf kennite.

Kana malees, amantiin sobaa mana sana keessattis ni bulchaa ture. Adeerri isaa yeroo hunda wayinii inni dhugu irraa kan ka'e mataa dhukkubbii qaba ture, akka inni jedhutti garuu sababni isaa ija hamaa nama tokkoo ture. Haati manaa isa ofirraa ittisuu qabdi turte: saanii bishaan muraasa qabu fudhattee, soogiddaafi zayita tokko itti naqxee booda mataa dhukkubbiidhaaf prichentu jalqabde: - Oglu biridittu, oglu santissimu, mana kana kottaa kana ari'i morocchuu, oglu biriditto, ba'ii mammucca kana ari'i... (Zaayitii eebbifamaa, zayitii hunda caalaa qulqulluu, mana kana seeniitii ija hamaa kana ari'i, zayita eebbifamaa, jabaadhu seexanaa kana ari'i...).

Tuqaan zayita eebbifame kun, akkuma bal'achaa deemuun, akka amantiin isaaniitti, ija hamaa ofirraa ittisa. Sana booda yeroo muraasa booda bishaan golee afran kutaa sanaa irratti facaafamee mataa dhukkubbiin isaa ni bade.

Madaa fayyisuuf, toora saree zayitii, fi foon xiqqoo walitti makuun marqaa ni hojjeta ture. Walnyaatinsi suukaneessaan sun, dogoggora kan hin qabne ture jedhan! Ganama bishaan maagniziyaan qabu tokko naaf kennan. Yeroo muraasa booda, hunduu raafamee, of bilisa baasuuf qorra keessa bahuun narra ture. Yeroon fayyu dubartii mala falfalaa hojjetu tokkotti na erganii: mataa irraa hanga miilaatti funyoodhaan na safartee, harka koo isa qajeelaa immoo kanumaan na safarte. Yoo kutaan tokko bade bara sanaaf du'a hambise.

Karaa mataa isaaniitiin adeeronni Waaqayyootti, Qulqulloota irratti, Maadoonaatti yoo amantiin qabaatanillee. Waggaa waggaa Adoolessa 8

gara Tindari, gara bakka qulqulluu magaalattii irraa gara kiiloo meetira afurtamaa fagaatutti kan Madonna Gurraachaaf kennameetti miilaan deeman. Duraanis umurii koo waggaa shanii irraa kaasee gaabbii sana gochuun qaba ture.

Hajjii gara Sanctuary Tindari sababeeffachuun, guyyaa tokko dura akkoon cappini (slippers) ciccitaa irraa hojjechuu. Adeerri yeroo isaa eegee adamsuuf deemee kanniisa bosona tokko ykn lama gara manaatti fidee nyaata bilcheessa. Adaadaan kun yaada gaarii akka qabaataniif, aubergines stuffed qopheessite. Daawwitii keessa ilaalee huccuudhaan fuula isaa qulqulleesse. Yeroo sanatti sirbi "Eessa jira zazà, bareedinni koo" jedhu faashinii waan tureef "zizi" jedhee waamuun amala qabadhe.

Barii ga'uuf galgala naannoo sa'aatii kudha tokkootti gara Tindariitti kaane. Sababa dadhabina kootiin dadhabee fi dadhabeen bishaan qulqulluu yeroo baay'ee gaafadhe, garuu akka namoota dadhaban hundaatti suuqiiwwan irraa hin bitanne: burqaa tokkicha naannoo bataskaana bishaan ho'aan irraa yaa'u isa kam irratti tarree galanii turan ho'a tasgabbeessuuf hin gargaarre. Akka duudhaatti chickpeas, broad beans fi cannellini beans bitatanii, sana booda mass dhaqanii, Madinuzza kadhatanii karaa bahanii jiraattota ganda isaanii fi firoota abbaa koo waliin wal argan. Guyyaa walakkaa muka ejersaa naannoo keenya jiru jalatti nyaachuuf deemne. Akkasitti dadhabuun koo nama qaanessa, guyyaa sana dhugaa dubbachuuf yeroo hunda nyaanni mi'aawaa hiriyyoota fuulduratti yaada gaarii uumuuf ture. Laaqana kanniisa bosona foonnicha keessatti bilcheefame, kan adeerri kun galgala lama lama dura adamsuuf kan deemu yoo ta'u, aubergine fi burtukaana, wayinii fi biskutii mana keessatti tolfame kan guutame ture. Hiriyooni kun gara manaatti deebi'uuf meeshaa geejjibaa tokko fudhatan: konkolaataa ykn gaarii fardaan harkifamu. Anis ilaaleen ture, reefuu miilaan deebi'uuf hojii gadhiisee ture. Yoo adeerri ani farda yaabbachuu danda'u jiraate qofa, yoo kana hin taane na dhukkubsa ture.

Boqonnaa shanaffaa - Owwaan

Ammas dhimma amantii irratti, adeerri koo miseensa obbolummaa waan ta'eef, Wiixata Daammii waldaa Saan Jiyoorjiyoo keessatti himachuu fi waliin haasa'uuf dirqama qabu turan. Sirni kun ganama sa'aatii shanitti kan raawwatame yoo ta'u, lubichi jalqaba dhihota hunda mana sagadaa tokko keessatti himate, achiis gara bakka cubbuu dubartootaaf ta'utti deeme.

Yeroo dabareen akkoo ishee ga'u, isheen shaawulii gurraacha guddaa uffatte, hamma danda'ametti of haguuggachuuf uffata sana gara 'grate'tti dhiheessite: akka waan afuura kaamoomiilii fudhachuu qabdu fakkaata ture. Innis himatee booda: - Amma dabareen kee - naan jedhe. Waggaa keessatti waadaa galuu barbaadellee hin dandeenye. Adaadaan koo akkas jettee na arrabsite: "Gooftaatti qoosuu hin qabdu, waggaatti al tokko gahaadha, yoo kana hin taane ija keetiin illee cubbuu hojjechuu waan dandeessuuf keessummeessituu fudhachuuf hin malu."

Naannoo sa'aatii sagaliitti Qulqulluu Mikaa'ela, irbaata fi battalumatti mana. Akkuma barame sababa salphaa ta'een adeerri ishee dhaadachuu waan jalqabeef qufaa narvii ishee mudate. Mul'atni ibsamuu hin dandeenye ni mudate: guyyaa sana sababa tokkoon namni tokko yoo barbaachise tufuu hin danda'an, yoo kana hin taane Gooftaa afaan isaanii keessaa darbatu. Yoo rakkinaan ta'e, golgaa qamadii sanaa fudhatee, itti tufee dhangala'aa sana deebi'ee bishaanii fi sukkaara waliin dhuga ture. Torban Qulqulluu keessa namoonni lallaba galgalaa monokseen kun gaggeeffamu irratti argamuuf halkan illee magaalattii keessa turan. Kamisa colombe qophaa'e,

daakuun biskutii boca adda addaa qabu hanqaaquu jabaa bilcheefame bishaanii fi anella, halluu summii qabuun bilcheefame. Jimaata Guddaa ganama sooma bataskaanota biqiltuu qamadiitiin faayaman hunda daawwanne, achiis baala intala intala sadii (baala qoricha urgaa cimaa qabu) kan waggaa guutuuf fayyaa ta'uuf wabii ta'e liqimfne.

Yesus Fannifame sana akka hin miidhaneef guyyaa hojjechuun si hin barbaachisu ture, yoo tolchite qaruuraa ni ciccita, yoo balaan qaama kee miidhuu akka jiru argitee fi kkf. Guyyaa sanaaf waanan hojjedhu hunda hin rukutamne, yoo kana hin taane Yesuus ni boo'a ture. Dilbata sa'aatii kudha tokkotti Misaa'elli Nagaa fi Du'aa Ka'umsaa ture. Ijoolleen hundinuu gugee fidanii eebba lubichaa fudhatanii ergasii nyaatan. Imala mana barumsaa Kibxata Ayyaana Faasikaa booda qophaa'eef hanqaaquu lamaatiin gugee koo qusachuu waanan qabuuf itti quufinsa sana fudhachuu hin dandeenye. Barsiisaa sanaaf hanqaaquu tokko dhiyeessuun qaba ture. Guyyaa Faasikaa hoolaa xiqqoo paastaa mootii irraa hojjetame, isa xiqqaa akka baasii guddaa hin baasneef naaf bitatan. Adeerri sun baay'ee quuqama waan tureef, sooftii qodaa ibidda irratti uumame keessaa ba'een kophee isaa ibse. Adaadaan koo hojii tokko xumuruu isaa beektee kaffaltii kaffalaa akka jiran yoo beekte: "Adeera kee qarshii fidee dhufee jedhee gaafadhu" jettee na gorsite.

Aniifi ishiin hanga inni socho'ee liira kudhan isheef, shan immoo naaf kennutti akka garboota xixiqqoo lamaatti isa waqeffachuu qabna jechuun ni danda'ama. Maallaqni koo gara allaattii waan ta'eef baasuu hin dandeenye. Yeroo tokko lootarii taphachuu akkan barbaadu akkoo kootti hime. Injifachuuf waan abdatteef tole jette. Kan koo soba ture. Dhugaa jiru yoo ilaalle hiriyyoota koo wajjin wal bira qabamee yoo ilaalamu uffannaa irrattis hanqinni natti dhaga'ama ture: isaanis siree qabu turan, garuu akkoo koo isaan hin jaallanne waan ta'eef uffata guutuu uffachuuf dirqame. Hundi isaanii soksii jilba suufii adii, bunny ykn buluu uffatu turan, ani soksii isheen burtukaanaan hojjetteen ofitti gammaduu qaba ture, halluu kanneen biroo

caalaa gatii xiqqaa qabu. Jilba ol elastikiitiin deeggaramee uffadheen ture, garuu rakkoon guddaan, miila malee, hanga jilbaatti gahuu isaanii ture. Isa gubbaatti soksii gabaabaa cuffs qabu uffadheen ture. Duraanis gahaa marginalized waanan tureef uffata kootiifis adda bahuun qaba ture. Liira shanan kanaan soksiin caalaatti gaarii ta'ee fi ganama daree seenuu koo dura uffadhu bitachuuf karoofadheen ture. Dukkaanni sun guyyaa sana cufamee ture. Maallaqa sana qabadhee gara manaatti deebi'uu hin dandeenye sababiin isaas silaa akkoo koo ni argatta ture. Dhagaa tokko jala daandii gaalotaa irratti dhoksuufan yaade. Halkan roobni roobe, waraqaa irraa hojjetame waan ta'eef, guutummaatti bittinnaa'an, akkuma ani ganama itti aanutti yeroon isaan fudhachuuf deemu hubadhe.

Guyyaan kudha shan darbee akkoo koo lootarii injifadheera jettee na gaafatte. Yeroo sanattillee dhugaa hin dubbanne eeyyee jedheen. Maallaqni sun gonkumaa hin dhufne. Guyyaa Jimaata Guddaa yeroo jilli kabaja Giiftii Keenya Gaddaa, barsiisaa waliin wal arguun ibsa ishee gaafate. Salphinaan du'aa ture. Uumamaan waan hunda waan hin beekneef, ilaalcha ishee cimaa jalatti akkoo koo irraa rukutaa lama argadhe. Yeroo hundumaa fedhii kootiin mana barumsaa nan dhaqa ture, garuu bu'aan isaa gaarii hin taane. Namni na hubatu hin turre yeroo hunda gorsa naaf kennameen guddina argadha, kanaaf haati koo yeroo hunda akkan baradhu na taasisan jettee tasgabbooftee turte. Ani saree qofaan gaarii ture, hanga guyyaa tokko adeerri machaa'e sun tripe tokko tokko qabate magaalaa irraa deebi'ee bineensichi of sooruuf ciccitaa tokko fudhate. Musket loltoonni dhiisan fudhatee baadiyyaa banaa keessatti isa ajjeese. Anaaf mufannaa guddaa naaf ta'e.

Yeroo midhaanii midhaan qamadii fi barbaree mooraa qonnaan bulaa ollaa irratti hafe funaanee boorsaa keessa kaa'ee gara warshaa Aadde Tindaraa laga irratti geesseera. Sana booda daakuu sana gara Noovaaraatti fudhadhee gara ilma obboleessa haadha kootii isheen abbaan manaa irraa du'ee ijoollee xixiqqoo lama qabdu waan taateef ganama bosona keessaa

muka walitti qabuuf deemtee warra daakuu sana isheef fidaniif daabboo qopheessuuf foonnicha qabsiistee, qarshii fi ijoolleef buddeena xiqqoo.

Ji'a Adoolessaa keessa, harbuun yommuu bilchaate, biqiltoota irra ol ba'ee firiiwwan mi'aawaa ta'an sassaabadhee, qamadii damee irraa hookkoodhaan fannifame keessa kaa'a ture. Harbuun muramee aduu keessatti akka goguuf golgaa irratti dhiifama ture. Guyyoota muraasa booda goggogan. Baaskitii gurguddaa keessatti dhaabamanii yeroo qorraa nyaatamu turan. Yeroo bareedaa sanatti, Aadde Maariyaan, ollaan baadiyyaa irraa, harbuu goge qopheessuuf dhufte. Yeroo baay'ee ishee daawwachuuf nan deema ture. Haadha ijoollee hedduu turte. Isaan keessaa tokko Kaarmeelon dhukkuba garaachaa qaba ture. Yeroo yerootti kana booda hin argamu ture. Haati yaaddoo keessa jirtu sun isa barbaaduuf deemtee anis bashannana jechuun ni danda'ama ishee waliin deeme.

Yeroon kutaa shanaffaa baradhu barsiistuun fiilmii "The Little Alpine" jedhu ilaaluuf gara mana sinimaa akka nu geessu warra keenyatti akka beeksifnu nu gaafatte. Adeeronni: "Ati balfa sana ilaaluuf hin deemu." Ilmi obboleessa luba faallaa sanaa: "Ishee erguu qabda, anillee isa hin argine" jedhee dhaga'ee ture. Sana booda isaan socho'anii deemu danda'eera.

Paakeejin tokko haadha irraa mi'eessituu qabate dhufee ture. Tokko tokko mana barumsaatti fidee ture. Yeroon sun yeroo beelaa waan tureef mi'eessituun illee hanqina qaba ture. Obboleettiin barsiisaa koo kutaa afraffaa barsiisaa turte, ani kutaa shanaffaa osoon baradhu. Intala xiqqoo na caalaa hiyyeettii dhukkubsatteef mi'eessituu gaafatte hunda isheef dhiise.

Bara 1945 abbaan koo gara Domodossolaatti deebi'e. Ebla bara 1946tti deebi'ee isa arge, haati koo daa'ima eeggachaa turte isa waliin turte.

Warra koo wajjin gara guyyoota gammachuu kudhanii dabarseera. Yeroo baayyee akaakayyuu fi akaakayyuu fi akaakayyuu koo daawwachuuf waanan deemuf, hamman barbaade nyaadhee soodaa adaadaa koo ishee

gurgurte irraa baay'een dhuga ture. Dhumarratti haati koo gara kaaba Xaaliyaanii na geessuu barbaadde, garuu akkoo koo yeroo hunda sobaa fi ofittoo taate akka ishee bira na dhiiftu amansiiste. Kutaa shanaffaa baradheen ture, yeroo hunda dadhabina koo ilaalcha keessa galchuun rakkachaa ture. Guyyoota qormaataa oduun dhaloota obboleessa isaa xiqqaa ni dhufe. Guutumaan guututti gammadee, garuu yeroo wal fakkaatutti gaddisiisaa, gammachuu fi dhukkubbiin boo'e. Tarii sababa kanaaf yeroo qormaata afaan hin banne ta'us barsiisaan guddina naaf kenne ta'a. Bara sana kutaa mana barumsaa sadarkaa lammaffaa ganda sana keessatti hundeesan, hiriyyoonni koo daree keessa jiran hundi jechuun ni danda'ama qormaata seensaaf qophaa'anii seenuuf turan. Anaaf carraan hin turre: adeerri koo mana barumsaa gosa sanaa kan baratu oowwii qofti akka ta'e amananii turan. Dhugaa dubbachuuf erga mana barumsaa sadarkaa lammaffaa xumuranii booda digrii lammaffaa isaaniif gara Messina deemuun dirqama ture. Warri koo maallaqa kitaabotaaf ta'u erguuf yaaduu qabu turan, baasii tokkollee hin baasan turan. Barnoota koo itti fufuu waanan barbaadeef boo'uu koo itti fufe. Sana booda koorsii ogummaa waggaa lamaa, gosa mana barumsaa giddu galeessaa baay'ee gadhee waggaa lamaaf turu keessatti galmaa'uuf carraa naaf kennan. Namoonni hiyyeeyyiin achi dhaqan, haala kamiinuu nan fudhadhe. Gara fuulduraa fi gara duubaatti deemuun, ganamaafi waaree booda koorsii kana irratti hirmaadheera. Manni barumsichaa wal makaa ture: dhiironni baay'ee jeequmsa qaban daayreektarri herrega barsiisu irratti harka isaanii ol kaasan, barsiisota Xaaliyaanii fi Faransaayiis gufachiisan. Hojiin manaa shamarranii fi beekumsa qonnaa dhiirotaaf barsiifama ture. Dhugaa jiru yoo ilaalle, homaa hin baranne. Bu'aan koo qaana'uu fi dheebuu barumsaa guddaa qabaachuu koo gaarii ture.

Barri barnootaa osoo hin xumuramin barsiisonni tiyaatira tola ooltummaaf nu qopheessanii turan. Akka urjii daandii uffadhee mul'achuun qaba ture. Kophee adeera isaatu ture, gabaabduun sun dhabame. Yeroon akkoo kootti himu: "Ati gowwaa boondii kaa'uuf" jettee iyyite. Garaa hin dhabne: Suree

ilma ishee akka liqeeffadhu gaafachuuf gara haadha warraa nama rifeensa muratu Liizza dhaqe. Kanaaf galgala agarsiisni sun harka rukutuu baay'ee fi abdii kutannaa adeerota koo, kanneen ayyaanichaaf daawwattoota gidduutti argaman gidduutti, akka urjii daandii irratti uffadhe.

Kan nama dhibu waggoonni lamaan sun illee darbee akkuma kanaan duraa fi caalaa wallaalummaadhaan hafe jedhee bara baraan mana barumsaa xumure.

Boqonnaa jahaffaa - Mee dhiifama naaf godhaa (Ifa urjiilee) .

Yeroon haati koo abbaa koo fi obboleessa koo xiqqaa yeroo jalqabaaf arge waliin ji'a Hagayyaa keessa na daawwachuuf dhufte umuriin koo waggaa kudha lama ture. Fuula isaa xiqqoo arguun na gammachiise guyyaa sanas jireenya koo keessatti warra hunda caalan keessaa tokko ta'ee nan yaadadha. Warri koo gara mana barumsaatti akkan deebi'uuf na fudhachuuf murteessan, garuu akkoo koo yeroo kudhaffaaf yaada kana irraa isaan dhorkite: hojii kana akka gaariitti barachuuf abdi qabaatee akkan nama uffata tolchu ta'uuf na ergiti. Akkas ta'e, fedhii koo malee. Warri koo deemanii akka gowwaatti Sisiliitti hafe. Sana booda nagaa dhabe yeroo hunda dhoksaan boo'a ture. Adeeronni koo warri koo akka isaanii na hin jaallanne, akka intalaatti akka na guddisan (intalli tokko dhukkubbii akka koo keessa akka darbitu beekamaadha) jedhan. Gaaf tokko adaadaan koo na qacaruuf jettee ishee gaafachuuf gara nama huccuu tolchuu magaalattii keessaa isa hunda caalu, bakka haati koos ogummaa kana baratte dhaqxe. Uffata hojjettuun kun duraanuu shamarran saddeet waan qabduuf lakkoofsa dabaluu akka hin dandeenye deebisteeff. Guyyaa itti aanutti addeessi ishee hanqaaquu tokko tokko ishee amansiisuuf fiddee akkas jette: - Ji'a tokko booda deebi'i, tarii leenjifamtoota keessaa tokko gara Tuuriin deemaa jiraachuu fi bakki tokko intala obboleessa keetiif bilisa ta'ee hafe -. Yeroo eeggatee ji'a tokko booda akkoo koo gara laaboraatooriitti na ergite.

Shamarreen dheerinni ishee meetira tokkoo fi walakkaa hin caalleen akkas jettee na simatte: "Tole, waanan siif gaddeef si fudhadha, baadiyyaa keessa turuurra gara koo dhufuu filatta jedheen tilmaama." akkoo kee waliin." Akkas yaaduun isaa guutummaatti dogoggora hin turre. Guyyaa itti aanutti sa'aatii saddeetitti nan mul'adhe. "Laaboraatoorii qulqulleessuu jalqabi, sana booda lafa dhiqatta" naan jedhe. Seenaan sun natti urgooftuu jalqabee ture. Hanga danda'een qulqulleessuuf ka'e. Qaamni koo xiqqaa ture, umuriin koo waggaa kudha lama ture, garuu saddeet fakkaata ture.

Lafa dhiquu hin beeku ture: baadiyyaatti dhagaa irraa kan hojjetame yoo ta'u ganda keessatti, bakka tileen jirutti, akkoo koo akka hin dulloomneef dhiqattee hin beektu. Waan danda'u hunda gochuuf yaaleen ture, garuu akka gaariitti waanan hin dhiqanneef namni uffata tolchu sun harma naan jette. Sa'aatii sagalitti hojjettoonni dhufanii kaayyoo haaraa (intala xiqqoo) kanaaf fedhii qabaachuu jalqaban. Hundi isaanii qilleensa gara laafina qabuun na ilaalan. Haasaa isaanii dhaga'ee wantoota jireenyaaf barbaachisan beekuu dhabuun na ajaa'ibe. Yeroo yerootti hojii huccuu uffata tokko tokko naaf kennu turan, wantoota ani hojjechuu hin jaallanne, yeroo hunda barachuu dadhabuu kootiin hadhaa'u. Guyyaan sun gama gaariin tokko ture: walakkeessa guyyaa, gara baadiyyaatti deebi'uu waanan hin qabneef, mana keessatti callisee nyaadhee, naapkinii minjaala irratti diriirsee, koochoo, qaruuraa bishaanii fi saanii qindeesseen ture. Gabaabumatti, daabboo fi daabboo jabaan tokko nyaachuuf akkuma namoota idilee hundaatti minjaala qopheessuun na gammachiise. Laaqana booda gara ollaa koo waggaa sagal na caalu fi nama uffata tolchu tokkoo dhaqe. Naivety koo ija koo banuuf gargaarte. Haati ishee, obboleettiin miila saree qabduu fi qaama miidhamtuu kan biraa ishee waliin jiraatu turan.

Yeroo tokko tokko soorata saanii tokko akkan nyaadhu na afeeru turan. Uffata daa'immanii irratti 'cross-stitch embroidery' akka hojjetu akkan ishee gargaaru na gaafatte. Yeroo tokko muddama gaddaa na mudatee hojii walakkaa hojjedheen dhiise. Yeroo biraa immoo, tuffii irraa kan ka'e,

asheeta sana keessaa fuudhee sadarkaa sanarra facaase. Isaanis: “Eenyutu jira? Dhukkuba qabaa?”. Dhumarratti na hubatanii dhiifama naaf godhan.

Yeroo tokko tokko daa'imman abbaa fi haadha hin qabne wajjin taphachuuf gara abbootii amantii mana yatiima Antooniyaanotti ol ba'een ture. Guyyaa isaanii sirnaan waan jiraataniif xiqqoo itti hinaafe. Yeroo hunda minjaalli akka gaariitti qophaa'ee nyaatu, achiis taphatanii dhumarratti yeroo murtaa'etti kadhachuudhaan of kennuu Waaqayyoof of kennan. Ani akkas jedheen yaade: - Carraa isaaniif, kana booda warra isaanii hin qaban ta'us garuu warra abbootii amantii wajjin haala gaariin jiraatu, ani garuu warra qaba garuu risaa adeera kana waliin jiraachuuf dirqama -. Osoo isaan hin beekin, gaaffii fi deebii nuffisiisaa booda akka narra hin geenyeef, yeroo yerootti akkoo abbaa ganda sana jiraattu tokko daawwachuufan deema ture. Warra kootti xalayaa akka na fudhataniif kadhachuuf qarshii ishee gaafadhe.

Waggaa waggaan Adoolessa keessa gara agarsiisa Sant'Ugo kan Piano Vigna keessatti gaggeeffamutti na geessu turan. Bakka kana keessatti akaakayyuun abbaa fi akaakayyuun sheedii foon fi soseejjii bilcheefame itti qopheessan kan wayinii gaarii tokko waliin gurguran. Anaaf firoota abbaa koo waliin ta'uun, foon gaarii dhandhamuun soodaa halluu qabu dhuguuf, suuqiiwwan brazier, fannoo, qodaa biyyee, kuart fi bumbaelli gurguran ilaaluuf carraa ture.

Guyyaa itti aanutti ammas gara Badia Vecchia ayyaana Sant'Ugo, mass, jila xiqqaa fi sana booda ammas gara suuqii akaakayyuu fi akaakayyuun koo kan soseejjii, daabboo fi soodaa naaf dhiyeessan, kun qaruuraa xiqqaa kubbaadhaan cufame irraa dhangala'e keessoo irratti.

Yeroo tokko ayyaana masqalaa dura guyyaa 3f gara Messina deemne. Fira tokko waliin ciifne. Xiqqoo ishee hin jaallanne: akka isheen hanqaaqu qonnaan bulaa gabaa irratti hattee, yaadni ishee akka jeeqxe adeerota

isheetti himte. Hatuu akka hin qabne katekizimii keessatti baradheen ture. Galgala intala koo waliin gara nama gaarii siidaa hojjetu tokkootti deemne. Arjaa ta'uuf adeeronni koo maallaqa akkan isaan bitu naaf kennan. Minjaala Kaastraanjiyaa dibame irratti bakka dhaloota dhalootaa ijaaruu danda'eera. Damee asparagus fi cotton flakes tokko tokkoon godoo uume. Galgala haala shugguxii lamaa kan qola walnut zayitii keessatti jiidhee fi funyoo tokkoon uumaman Daa'ima Yesus cinatti gammadeera. Adeerri Misheel yaada kana dinqisiifatee na badhaasuu barbaade: "Ntoia, peel two prickly pears", akkoo koos siree isaanii jalatti bakka isaan kaa'aman jala galchuuf deemte.

Novara kophaa koo rafuu yeroon dhaabadhu, yeroo novena ayyaana masqalaa ollaa koo Antonietta waliin tajaajila ganama sa'aatii 5tti waldaa Annunziata keessatti gaggeeffamu dhaqe. Duuba mana kiristaanaa irratti sacrist teessoo kaffaltii tokkoon dhiyeesse. Manaa fidne. Karaa deebi'aa jirruu Kaarolinaa, dubartii miiccaa injinarichaa, isheen duraanuu ganama barii sadarkaa jalatti hojjechaa turte daawwanne. Yeroo sanatti bishaan burqaa Saan Firaansiskoo irraa bishaan kuart gurguddaan baasuuf, tuubii mukaa sana guutuuf deemtee turte. Innis: "Caùsi, asitti eegi, halkan edaa jaarsoliin biskutii hafe qabaachuu isaanii ilaaluuf deema, kanaaf ciree nyaachuu dandeessa" jedhe. Harka duwwaa deebi'ee hin beeku jechuun ni danda'ama. Antonietta akka ol dhuftu afeereen brazier ibsinee. Yeroo Kaarolinaan waan biraa nyaattu argachuu dadhabde daabboo jabaa tokkoo fi bishaan "bumbaello" tokko fudhachuuf gara mana nyaataa dhaqe. Doilies hojjechuuf hanga sa'aatii 8tti dhaabanne, sana booda nagaa itti dhaamne: Ani gara workshop dhaqe, Antonietta intala tokkicha obbolaa 8 qabdu waan taateef haadha ishee gargaaruuf gara mana ishee deemte.

Novara qofatti akka lammii tokkootti natti dhaga'ame. Akaakayyuu Turi daawwachuuf yeroon deemu foddaa isaa qulqulleessee "a srea" (a tip) naaf kenne. Nail polish bitachuuf deeme. Akkasumas, adeerota koo wajjin akkan wal argu yeroon natti dhaga'amu akkan balleessuuf furdaa sana bitadheera.

Akka daakuutti daakuu talcum fayyadameen ture. Wayyoo: gaaf tokko fuula kootti dhiisee rakkina, dha'annaa fi arrabsoo koo keessa darbe. “Maallaqa balfa sanaa eessaa argatte?”. Anis: “Daakuun ta’uu isaa hin argituu?” Gidduu kana ollaan gara naannoo biraatti ce’anii turan. Gaaf tokko gara sirkaa akkan deemu na afeeranii turan. “Maallaqa hin qabu...” jedheen. Isaanis naaf liqeessan. Waaree booda dooniiwwan gara laaboraatoorii agarsiisa kana itti gammadan: sareewwan tiraapezii irratti, ijoollee fardeen xixiqqoo irra, sareewwan, qoosaa, wantoota kanaan dura argamee hin beekne. Kan nama dhibu liree 8 argachuun narra ture.

Guyyoota muraasa booda gara Castrangia osoon deemu, San Salvatore keessatti haadha hiriyyaa mana barumsaa tokkoo boorsaa kuduraalee qonnaan buloota irraa bitame guutee wajjin wal arge. Magaalaatti deebi’uu akkan danda’u na gaafate (sammuu yeroo sanaa irraa kan ka’e boorsaa isaa qabate gara addabaabayii deemuun qaana’ee!). Tippii sanaan maallaqa tokko tokko argachuuf yaadeen tole jedheen. Kan nama dhibu garuu rakkinaan mana ishee waan geesseef boqqolloo afur na badhaaste. Garaa hin dhabne. Giiftii Faantina irraa dhufte tokkoof doily gurguruun liira tokko argadhe. Miilaa fi harka funyoodhaan socho’u kan qabu Piinookiyoo kaartoonii ijaare. Ijoolleen tokko tokko saantima muraasaan bitatan. Yaadni biraa: daa’imman hiyyeeyyiif ujummoo aduu. Barruulee fuulduratti marxoo karamellaa halluu iftoomina qabu barbaadaa ture. Waraqaa sukkaaraan furmaata sana kutee saantima biroo deebifachuu danda’eera. Ji’a lama booda liira 8 sana deebisuu danda’eera.

Akaakayyuun kun, umriin isaa guddaa ta’us, dhukkubni asmii fi herniyaa umurii isaa waggaa shanii irraa kaasee isa mudate, intalli isaa isa daawwachuuf deemtee waan hin beekneef, baadiyyaa keessatti yaada isaa jeequuf yaale. Ji’oota lamaan ganna yeroo intalli haadha warraa isaa Messina irraa dhufte gaarii ture: uffata isaa dhiqxee mana garagalchitee waan waggaa keessatti kuufame hunda qulqulleessite.

Yeroo wal arginu akkas naan jedha ture: "Akkoo kee salphina, jaarsa hiyyeessaa xurii keessatti akkasitti akka rakkatu gochuu hin dandeessu." Galgala gabaasuuf deeme, garuu akkoon obboleettii haadha manaa ishee qeeqxe: - Isheen lammiidha, waan barbaadde ofumaan yaaduu dandeessi -. Anis akkas jedheen deebiseef: "Sirrii dubbatte, qulqulleessuu ati gootu argeera: mana fincaanii illee asiidiidhaan dhiqxee deebi'ee calaqqise." Yeroo kanatti wanti kun haasa'amuu waan hin qabneef qaccee natti kenne anis jibbisiisaadha.

Gaaf tokko akaakayyuun koo maallaqa naaf kenne kitaaba sirbaa shamarran workshop keessa jiran waa'ee isaa haasa'aa turan bitadhe. Yeroo muraasaaf dhoksuu danda'eera, garuu galgala tokko yeroon waanan hin qabneef adeerri, erga hubatee booda, dhaadachuu jalqabe: - Balfa fokkisaa kana illee, amma nama bully ta'aa jirta -. Jechoota sanaan osoo inni hin godhin dura fuula isaatti darbadhe. Fincila koo ijaan dhabee, girdoo surree koo gadi harkisee akka malee na reebuu jalqabe. Umuriin koo gara waggaa kudha sadii ture yeroo kana qofa haadha warraa isaatiin akkas jedhe: - Giiftiin tokko gara kaaba Xaaliyaanii akka deemtu dhaga'e, intala obboleettii kee waliin gara gandaatti deemi ishee waliin gara warra isheetti ergi -. Yeroo sanatti gammachuun natti dhaga'ame, dhukkubbii reebicha fudhadhe illee dagadhe, sana booda yaadee deemee marga irra taa'e. Gaaddidduun halkanii damee mukaa keessa seenee qilleensi qorraa salphaan laga keessaa ol ba'ee dukkanni bu'uu jalqabe jedheen yaade.

Muka walnut tokkotti hirkadhee duumessa ilaalaa rafe. Baayyee abjoodhe, tuuta abjuu halluu adda addaa qabu. Qilleensi salphaan tokko fuula koo natti siqsee. Ija koo banee haala ajaa'ibaa ta'een bakka yeroo hunda jibbu sana jaalladhee ifa urjii qofaan akka ibsame yeroo jalqabaaf ajaa'ibsiifadheen hubadhe. Haala gatamuu kana keessa of gadhiise, ammas abjoodhe. Gammachuun akka dhangala'aa dhoksa uumama koo xiqqoo cophaa cophaan seene. Ani mucaa mi'aawaa hin turre. Miilli koo ni kurruufe, sababiin isaas dhagaa cilee qara sulula sanaa irra waan

deemaniif, garuu qaamni koo guutuun, lubbuun koo illee, amma waan mi'aawaa fi lallaafaa fakkaachuu danda'u hunda jibbuu amaleeffate. Garuu hirribni gabaabaan galgala sana sun ajaa'iba akka turee fi lammata akkan hin arganne nan himadha. Tarii kanaaf ta'uu danda'a ammallee kanan yaadadhu. Akka tasaa harki tokko garba koo irra boqote, Aantee Antooniyaan dhuftee karaa isheetiin, akka tasaa na dammaqsite: "Mana haa deemnu. Yeroo dhufnu harka adeera keetii dhungattee - Maaloo dhiifama naaf godhi -" jettee. Akkas ta'e.

Galgala sana raafamee siree irra ciisee, halkan sana hirriba dhabee sa'aatii sana guyyaa sana ajaa'ibsiifadheen dabarse. Yoon osoon hin hubatin hirriba keessa seene akka tasaa akka waan waamicha ykn raafama dammaqinaatti na rifachiisa, kunis dammaqee dhukkubbii keessa jiraachuu na gaafatee boqonnaa naaf hin kennine. Yeroo hafe ija koo banadhee, bineensota dukkanni halkanii dallaa irratti harkisan qoradhee, humna homaa hojjechuu osoo hin qabaatin boo'ee boo'een dabarseera. Garuu iyyi gaddisiisaa osoo hin taane waan biraa ani hubachuu hin dandeenye ture. Guyyaa itti aanutti qaamni koo kaartaa waan fakkaateef gara laaboraatoorii hin deemne, baay'ee dhiita'ee ture. Torban tokko booda qofa kanan deebi'e yeroo mallattoon sun baduu jalqabe.

Boqonnaa torba - Emilia

Wiixata waaree booda hiriyyoota koo tokko tokko waliin gara mana yatiimaatti deeme: abbootiin amantii tokko qoosaa barbaachisaa ta'e tokko tokkoon Wangeela haala gaarii ta'een nuuf ibsite. Sa'aatii sana gammachuudhaan dabarsuun akkam nama gammachiisa. Gaaf tokko lubni Masiinaa Waxabajjii keessa Mirkaneessitootaaf akka dhufu nutti hime.

- Icciiiti kana yoo barbaadde harka kee ol kaasi akkan luba guddaa Monsignor Salvatore Abbadessatti dabarsu - Waan godhu waanan hin beekneef sodaadhaan harka koo ol kaase. Guyyoota muraasa booda zizitti hime. Isheen qaana'e: haadha waaqeffannaa barbaaduu qabna turre. Intala nama poostaa hojjetu, Miis Riinaa, barsiisaa dargaggeettii taate tokkoof gaaffii gaa'elaa isheef dhiheesse. Akkamitti isa gaafachuu dandeenya? Guyyaa itti aanutti mana ishee deemnee tole jette. Waxabajjii 9, 1948 waaree booda hiriyyoota koo waliin gara Waldaa Haadha dhaqee himachuuf deeme. Guyyaa itti aanutti ganama gara mana haadha waaqeffannaa koo dhaqee, isheen immoo mi'a harkaa filigree onnee xixiqqoodhaan hodhame naaf kennite. Gammachuu jalqabe. Sa'aatii 11tti gara waldaa deemne. Phaaphaasichi achi ga'ee Misaa Qulqullummaa kabajuu eegale. Yeroo gidduutti nave giddu galeessaa keessatti hiriirnee tokko tokkoon nu mirkaneesse. Erga Misaa'elli xumuramee booda adeeronni haadha waaqa isaaniif buna illee hin dhiheessine. Isaanis "commare" jedhanii qofa nagaan ishee gaafatan.

Ijoollummaa kootti, yeroo Kaastraanjiyaa irraa deebinu, ganda sana osoo hin ga'iin dura mana sagadaa Fayyisaadhaaf kenname akka ture nan yaadadha. Ziziin yeroo muraasaaf dhaabbattee sagalee guddaadhaan "yaa haadholii yaa haadholii..." jette. Kadhannaa natti fakkaate. Yeroon umuriin koo dabaluu, bakki awwaalchaa sun mana sagadaa sanaa ol xiqqoo waan argamuuf, kanaa mannaa haadha isaa du'aan bilbiluu isaa hubadhe. Zizì ayyaana Qulqullootaaf illee waan hin deemneef bakka awwaalchaa dhaqee hin beeku. Yeroo sanatti namoonni bakka "Fussadello" jedhamutti Miis Signorino irraa daraaraa bitatanii awwaala namoota jaallatan faayuuf hiriira keessa akka deeman nan beeka ture. Yeroo tokko zizì: "Maaliif deemnee awwaala haadha keetiis hin daawwannu?".

Isheenis dhiifama jettee deebisteeff. - Daraaraa illee fiduu yoo hin barbaanne "haadholii - haadha" waamuun faayidaa hin qabu. - Jechoota kanaan socho'uuf jedhe. Kiriisanteemii tokko tokko bitachuuf gara Fussadello deemne. Guyyaa Qulqulloota Hundaa gara awwaala "haadholii" akka nu geessuuf akaakayyuu Turii bilbiluuf deeme, anaaf adaadaa Roozaa. Akaakayyuun koo yeroo waraanaa boombiin bakka awwaalchaa keessatti kufe qofa waan balleesseef awwaala sana akka deebi'ee ijaaramu godhee ture.

Lola biraa injifachuu kootti kan boonsu ta'us, yaadni koo halkanii fi guyyaa warra koo wajjin ture. Yeroon mana yaalaa ture yaada koo hihhiruuf yaaleen ture. Hojii huccuu hojjechuutti gammaduu jalqabe: waadiin garbaaf qopheesse, sibiilli charcoal irratti afuufe. Yeroo sibiilli sun ho'u shamarran gurguddoon uffata hojjechuuf ciccitaa sana sibiilaan. Akka itti hin cinneef, ulfaatinni ribuu lama gidduutti tolfame, qarqara isaa keessa kaa'ama ture. Abbaa waaqa koo isa meeshaa qawwee gurguru irraa bitachuuf deeme. Isaanis peeleetiiwwan ani qacceedhaan diriirsuu qabu turan. Yeroo tokko tokko quba koo illee nan diriirsa ture... Gidduu kana Aadde Orlaandoo shamarran umuriin isaanii guddaa ta'eef koorsii muraaf kaffaltii qabu geggeessite. Fagoo taa'een ture garuu barnoota irraa waa hubachuuf

dhaggeeffachaa ture. Yeroo tokko adeeroonni "commare" fi "compare" daawwachuuf gara Fantinaa deemna jedhan, warra yeroo ergaa barbaachisaa ta'eef gara Novara dhufan nu waliin rafen. Yeroo tokko haati waaqeffannaa zizì "Umuriin kee meeqa?" Akkasumas zizì: - Ijji koo dukkanaa'eera, hin yaadadhu - (yoo ijaan hin qabne ta'ee hin yaadadhu).

Gorsa akaakayyuu Turiitiin huccuu magariisa tokko bitachuuf deeme, dandeettii koo qorachuuf siree hojjedhe. Guyyaan gara Faantinaatti ka'u ga'e (sa'aatii lama miilaan). Sa'aatii 4tti kaane.Sirkii koo uffachuun Zizì ajaa'ibsiisuu barbaade. Baay'ee dhiphoo waan tureef deemuun hin danda'u jechuun ni danda'ama ture. Uumama koo yommuu argan akkana jechuu jalqaban: - Nuti guddifne amma guddachuu eegaluun akka owwaatti socho'a. Nu qaanfachiisa. Anis akkas jedheen akeeke: "Ani kana hin fudhadhu, yoo barbaadde akkas ta'a, yoo kana hin taane, deemta!" Garuu garaa koo keessatti "akkamittan siree cimaa akkasii uffadhee deema..." jedheen yaade. Haala kamiinuu bakka itti deemnu geenyee. Komareen sun eessatti akkan siree bareedaa akkasii hojjedhe na gaafate. - Sa figi illa - (isheen ofumaa tolchite) jettee deebisteef zizì. - Kanaafuu yeroo waa tolchuu qabnu gara ishee dhufna -. Owl boonsa...

Yeroo tokko tokko magaalaa keessatti wantoota na gaddisiisan nan arga ture. Emiliyaan gurri ishee hin dhageenye, tarii mana hin qabne turte. Guyyaa hunda jechuun ni danda'ama daandii ani jiraadhu bira darba ture. Yoo nama waliin wal argee harka isaa afaan kaa'a. Yeroo tokko tokko namoonni daabboo tokko isheef dhiheessan, garuu warri naamusa malee qoorqoorroo daabboo isheef kennan, achiis deebii isaa arguuf dhokatan jiru: intalli hiyyeettii sun tarkaanfii balbalaa tokko irra teessee mataa ishee dallaa irratti rukutte. Guyyaa tokko osoon gara dukkaana sanaa dhaqee firii tokko tokko fudhachuuf sagalee guddaa Antooniyoo, nama jaamaa sanaa dhaga'e. Abbey, isa gubbaa magaalattii irratti argamu irraa, sardines akka dhufan beeksise. Tippii akaakayyuu koo irraa liiraa muraasa hafe qabadhee, awunsii lama lama bitachuuf gara gabaa qurxummii dhaqe. Guyyaa

walakkaa iddoo ibiddaa sana dhagaa boba'aatiin qabsiisee, sardiina bilcheessee waraqaa sukkaara keessa kaa'e. Emilia akka darbitu yeroon argu isheef kenne. Isheenis ajaa'ibsiifattee isaan ilaaltee na galateeffachuuf xiqqoo kolfite. Balbala barama keessa taa'ee mataa ishee dallaa irratti rukutuu osoo hin taane, quba ishee gogaa afaan ishee bira kaa'uu ishee arge. Guyyaa sana hin nyaanne: adeeroonni koo kaka'umsa koo akka hin hubanneef, ibidda hafe irraa iddoo ibiddaa qulqulleessuun qaba ture.

Anjelaan naannoo walakkeessa guyyaa ilma ishee Niinoo, nama qaama miidhamtuu deemu garuu sochii qaamaatiin dubbatu waliin daandii sanarra darbite. Mana yatiima irraa soorata fudhachuuf baaldi qabatani deeman. Gaaf tokko Niinon kophaa isaa baaldi isaa qabate, naannoo mana kootti ijoolleen dhiiraa lama uffata isaa irraa baasani baqatan. Paantii isaa ol harkisuu hin dandeenye. Uffata jalaa malee ture. Anis sodaadhee isa uffachuuf gadi bu'e. Nama qullaa yeroo jalqabaatiif argee ture. Wayyoo osoo adeeronni beekani silaa skandaala ta'a.

Xalayaa hedduu warra kootiif ergame keessaa tokko keessatti fedhii sa'aatii harkaa ibsee ture. Aadde Agostiinaan Domodossola irraa akka dhufte waanan beekuuf, ishee ilaaluuf deeme. Akkuma na argeen na hammatee paakeejii warri koo naaf ergan naaf kenne. Anis banee kan na ajaa'ibe kootii foon hoolaa bunni itti dibame kan akka quba guddaa kan ta'e, kophee fiiltii fi saanduqa sa'aatii qabu argadhe. Giiftiin sun harka koo irra yeroo kaa'attu gammachuudhaan raafama ture. Bishaan koochoo tokko akkan fayyu naaf kenneen gara manaatti fiige. Guyyaa itti aanutti adeeronni koo gara Novara yeroo dhufan yoo ani foon sana uffadhee akkan maraadhe natti fakkaata jedhan: namni magaalaa keessa jiru waan akkasii hin qabu. Ani akkanumatti boonsaan uffadhe. Sa'aatii xiqqoo sana namni hundi akka hubatuuf harka koo duubatti nan garagalcha ture. Yeroo baayyee funyoo waanan kenneef yeroo gabaabaa keessatti ni cabe. Gara Castrangia deemuun maanguddoota yeroo na gaafatan tokko tokkoon wal arge. Yaada hamaa akkan hin uumneef, sa'aatii amma sirreeffamuu hin dandeenye sana

ilaalee qilleensarra oolchuu akkan dagadhe dubbadhe. - Baay'ee galatoomi -. Isaanis nagaa naaf dhaamanii imala isaanii itti fufan.

Hiriyoota koo wajjin wal bira qabamee yoo ilaalamu xiqqaa fi qalla'aa ture, hundi isaanii "guddatanii" turan. Xalayaa harmeen koo akka obboleettii koo Roozaa "guddadheera" jettee zizì gaafatte. Garuu Ziziif waa'ee wantoota kanaa dubbachuun dhorkaa ture. Waa'ee jireenyaa hunda akkan beeku hin beeku ture. Akkuma yeroo hundumaa finciluun "Hinnoo soorataa waanan qabuuf 'miss' miti" jedheen. Isheen immoo: - Maal jechaa jirta? Yeroo hundumaa isin deeggarree turre. Galgala tokko Kaastraanjii keessa rafee waanan tureef dhukkubni natti dhaga'ame. Dafqa qorraa keessa ture. Dhuma natti fakkaatee kadhadhee boo'ee dukkana keessa bahee cophaa muraasa fincaa'e. Isaanis: "Yeroo tokko dabalataan yoo kaate si rukuta!" Tarii Maadoonaan Tindarii na eegde ta'a. Gara firaasha qorqorroo sanaatti deebi'ee hirribaan qabame. Guyyaa itti aanutti laaboraatoorii Novara keessatti argamutti Miss Assunta yeroo biraa caalaa akkan diimaa ta'e na argite. Hojjettuun nyaataa akka ganama hunda bunaa fi aannan qamadii qama'ame waliin yeroo fidde naaf dhiheessite.

Boqonnaa saddeet - Balalii liqimsi

Noovaaraa keessatti yeroo baay'ee dabarsuu kootiin jireenyi waan jijjiirame fakkaata: tarii akaakayyuu Tuuri daawwachuuf deemee waaree booda guutuu osoo addaan hin kutin gammachuudhaan isa waliin haasa'aa waanan tureef ta'uu danda'a. Waa'ee jireenya isaa fi yeroo tokko jiraachuun isaa hammam rakkisaa akka ture seenaa hedduu natti hime. Kana malees, Noovaaraa keessa jiraachuu kootiin taateewwan barbaachisoo magaalattii keessatti raawwataman arguuf carraa argadheera. Hunda caalaa, sirni amantii gurguddaan, jilli, cuuphaan, mirkaneessuun, garuu waan hundumaa caalaa sirni cidhaa, na sochoose. Yeroo sanatti cidha galgala kabajama ture, yeroo hunda jechuun ni danda'ama hiriyyoota koo wajjin waldaa Saan Niikoolaa keessa naanna'ee ilaaluuf nan deema ture.

Galgala tokko misirroon uffata adii uffatte abbaa ishee waliin baatee arge. Akka qorraa adii, doolii fakkaatte, baay'ee bareedduu turte! Filippoo kan heerumte Kaarmelinaa turte. Guutummaatti mararfadhee abjuu guyyaa arge: "eenyutu beeka, gaaf tokko na mudachuu danda'a...".

Bara sanatti miira ajaa'ibaa qaba ture, qilleensa keessa waan haaraa fi ajaa'ibaatu ture, dursee yaada qaba ture. Boqonnaa dhabee taatee addaa

akka ta'u eegaa ture. Dhugaa dubbachuuf immoo taatee sun yeroo dheeraa hin turre. Naannoo walakkeessa guyyaa yeroo baay'ee namni poostaa sun achiin darba ture. Ji'a June keessa guyyaa tokko sagalee isaa akkas jedhee iyyu nan dhaga'a: "Campo, there's mail". Xalayaa fudhadhee,... Domodossola irraa dhufe! Haati obboleettii isheef barreessite.

Hanga cicciree dubbisuuf jedhutti akka tasaa bane, oduun umurii koo guutuu eegaa ture tokkotu ture: naannoo Adoolessa 12tti haati koo na fudhattee gara kaabaatti na geessuuf gara Sisilii dhufi! Yeroo ammaa kana shamarree waanan tureef, egeree na eegaa waan tureef hojii argachuun qaba ture. Deebiin akkoo koo akka argattu beekke, of eeggannoo irraa kan ka'e xalayaa sana jala qaruuraa galaana xuraa'aa of keessaa qabu keessa dhokse: osoo zizì dubbisee ta'ee, hiyyeessa na... Yeroo tokko tokko Adeerri Micherillo, yeroo inni hin taane hamlets keessatti hojjechaa, gara dukkaana Novara dhufe. Yeroo tokko tokko zizì qabate dhufee, sodaa guddaadhaan: "Haati kee yeroo muraasaaf hin barreessiin, waan tokkotu ishee mudatee ta'uu qaba..." jedha. Ani garuu xalayaan biraa akeekkachiisa tokko tokko qabadhee akka hin dhufne sodaadheen ture. Guyyaa tokko, dhugaa dubbachuuf, tokko dhufe, garuu akka carraa ta'ee imala gara Sisiliitti godhame ilaalchisee osoo hin akeekkachiifne. Ganna suuta jedhee naaf siqxe, eeggaan ariifachiisaa sun akka xumuramu eeguu hin dandeenye. Hojiin akkan hin yaadnee fi hanga haati koo dhuftutti yeroon akkan dabarsu na gargaareera. Ayyaana Assumption Hagayya 15f namoonni hundi bareedina isaanii agarsiisuu kan barbaadan yoo ta'u laaboraatoorii keessatti yeroo hunda waan baay'ee hojjetamuu qabu ture, yeroo biraa caalaa: dubartoonni hedduun uffata isaanii haaraa agarsiisuu barbaadan. Hagayya 13 hojjetoota uffata ofii tolchuu danda'aniif kan kenname ture.

Hiriyyoota koo wajjin wal qixa akka ta'uuf zizì huccuu sana akka bitu gaafadheen ture. Isheen tole jettee ani huccuu gatii salphaa bifa beeji dizaayinii hidhata bifa diimaa qabu filadhe. Shamarreen workshop sana keessa jirtu naaf murtee hojjetaa umuriin isaa guddaa ta'e tokko akkan

tolchu na gargaaru gaafatte. Guyyaa affeerraa sanaa akkuma nama hundaa uffata haaraa qabadheen ture.

Namoonni beekan tokko tokkos Faantina irraa dhufanis turan. Isaan keessaa tokko siree koo isa beekamaa cimaa ta'e argee ture. Innis huccuu fidee zizì gaafate: "Italti obboleettii kee uffata naaf tolchuu qabdi, baay'ee itti ga'umsa qabdi!". Safartuu ishee fudhadhe. Moodeela Miis Assunta maamila tokkoof hojjette tokkon sammuu koo keessa ture. Yeroo muraasa akkan muree yaaluuf gaafadhe. "Homaa miti, huccuun xiqqoo ulfaataadha, birraaf mijataadha. Naannoo Adoolessa 20tti nan dhufa."

Gidduu kana intalli laaboraatoorii irraa dhufte Kaarmelinaan hiriyyoota ishee hunda cidha ishee irratti afeertee, galgala Adoolessa tokko waldaa Maatiriksii keessatti kabajju. Hayyama zizì argateen gara sirnicha dhage. Keessummoota keessaa giiftiin Domodossola irraa dhufte tokkos akka deemtu ishee beeksiste: "Concettina, guyyoonni kee Novara keessatti lakkaa'ameera. Haati kee yeroo dhiyootti si fudhachuuf dhufi."

Nyaata badhaadhaa erga nyaadhee booda gammachuudhaan gara manaatti deebi'e. Guyyoonni darbanii ayyaanni Tindari Adoolessa 8 dhufe, bara sana karaan baayyee dheeraan laga sana keessa madaa'e akka yeroo jalqabaa tasumaa cimaa fi daangaa hin qabne hin fakkaatu ture, akka waan balali'ee jiruutti natti dhaga'ame. Yeroo gara Castrangia deebinu sababa kalaqame laaboraatoorichi hanga guyyaa 12tti cufamee akka turu guyyoota muraasaaf akkan turu zizitti hime. Ganama sana onneen koo dhadha'aa ture. Harbuu tokko tokko ollaa keenyaaf geessuuf fudhannee gara Noovaaraatti qajeelle. Karaa walakkaa achitti haadha koo fagoodhaa daandii gaala gad bu'aa jirtu arge. Gara isheetti fiige humna harka koo xiqqoo keessa jiru hundaan ishee hammadhe. Zizì "Maaliif akka tasaa dhufte? Konseetiinaa fudhachuu dandeessa jettee yaaddaa?" "Eeyyee - deebisteef haati - guyyaa sadii booda deemna". "Hin dandeessu, uffata sana giiftii Faantina irraa dhufteef qopheessuu qabda". Sababa biraa na dhorke ture. Innis walitti fufiinsaan iyye. Anis osoon hin yaadin qubaan samii

tuqaa ture. Silaa gaabbiin koo kana booda akaakayyuu Turii daawwachuu dadhabuu koo qofa ture.

Gaafa 14 galgala irbaata nyaanne. Zizì haadha koo arrabsuuf qofa afaan isaa bane: "Akkamitti ija na jalaa fudhachuu dandeessa, garaa hin qabdu, garmalee na rakkifta, kana booda obboleettii ta'ee si hin ilaalu." Micherillo yeroo jalqabaaf imimmaan dhangalaasaa arge. Qola isaa isa qalla'aa fi jabaa akka mukaa jalatti, cophni dhala namaa tokko tokko hidhamee akka hafe beekamaadha. Ani garuu akka marbilii qabbanaa'ee tasumaa hin sochoone ture.

Halkan ija tokkollee hin rafne, yaadonni kumaatamaan lakkaa'aman sammuu koo keessatti jeequmsaan wal ari'anii akkan ba'uuf ganama ga'uu eeguu dadhabe. Haati kun taaksii kana nama gaarii maqaa ijoollee "cauzi i lupi" (suree lukkuu) jedhamu irraa ajajtee turte. Yeroo barii kaanee, hamma boorsaa kaartoonii sanaatti tuqa dhumaa goonee adeerota keenyatti nagaa dhaamne. Yeroo deemtu, adaadaan koo imimmaan kutaa ishee keessaa baatee, rifeensa ishee gadi qabdee, miila haadha kootti of gattee: "Amma of ajjeesa, ati immoo du'a qalbii kee irratti hafeef" kadhatte jireenya!Maaloo, ati jilbeenfadheen gaafadha - jette - ani dubartii hiyyeettii qofa, kophaa koo fi abbaa manaa sobaatiin akka bineensaatti ilaalame, namni na jaallatu hin jiru.Obboleettii koo, akka ishee irraa hin fudhanne si gaafadha anaaf araarami, kophaa na dhiisuuf mirga hin qabdu, akka daraaraa nu gidduutti guddatte amma galata hin qabdu!"

Rifeensa ciccitaa fi fuula dhoqqee dhangala'een lafa rukutee guutummaa uumama cufaa abaare. Harmeen koo obboleettiin ishee balaa taatee sammuu dhabdee akka jirtu hubatte, obsa dhabde. Haa ta'u malee hin sochoone, gara laafinaan akka hin sochoone hin hayyamne, gowwoomsaa isaaf gurri ishee hin dhageenye, fagoo ilaaltee xumura diraamaa ishee eegde. Adaadaan koo haati koo cimtee akka taate yommuu hubattu, nagaa isa dhumaa nu dhowwuudhaan gara kutaa isheetti fiigde. Akka tasaa deemne, isheen abaartee karaatti deebite, osoo deemnu hamma kubbaa

gurraacha xiqqoo dhagaa waliin makamu ta'utti akka ishee xiqqaattu argine. Tarii akkuma ijoollee qofti ta'uu danda'utti gara jabeessa ishee irratti raawwadheera ta'a, garuu harka haadha kootiin eegumsa argadheen mana ishee irraa osoon deemu, yeroon isheen ija koo jalaa baduuf jettu argu aariin koo hundi akka tasaa gara jaalalaatti akka jijjiirame nan yaadadha akkasumas miira gara laafina isheef natti dhaga'ame (booda ji'oota muraasaaf akka waan ani du'eetti daandii irratti akka boo'u bare).

Piazza Bertolami keessatti balballi taaksii baname. Foddaa irraa hanga dhuma magaalattiitti nama arge hundaaf harka koo ol kaaseen. Imala kana keessatti dhukkubbii garaa koo keessatti paanooraamaa fi biyya suuta suutaan ilaalcha koo irraa fagaatte ilaale, hangan galaana argutti yeroo dheeraaf callisnee turre. Yeroo kanatti Noovaaraa irraa fagaadheen ture, murteessaadha! Yaadonni wal faallessu sammuu koo keessatti lolanii to'achuu dadhabe, sana booda haati koo akka dhufne na akeekkachiiftu natti hirribaa ka'e. Achiis jireenya gaddisiisaa ani jiraadheef biyya yeroo dheeraaf jibbu sana baay'een jaalladhe. Buufata Vigliatore irratti burjaajiin guddaan uumame, baay'een akka keenyaa boorsaa kaartoonii fi boorsaa biroo qabataniin gara kaabaatti imalaa turan.

Qilleensi haphiin galaana irraa dhufee soogiddi sun funyaan koo akka mi'eessu natti dhaga'ame. Miira bareedaa yeroo jalqabaaf natti dhaga'ame. Walakkaa sa'aatii baabura eegnee turre. Anaaf qilleensa haaraa ture. Namoonni sirba beekamaa "Piroofeesar, kamtu dursee akka dhufe natti himi, hanqaaquu moo hanqaaquu" jedhu sirban. Ardii kana irratti namni hundi ayyaana irraa deebi'aa ture. Yeroo tokko Messina geenyu gaariwwan doonii-bidiruu yaabbatan ajaa'ibsiifadheen arge. Walakkeessa baatii Adoolessaa waan tureef samii baay'ee bifa diimaa qabu sana keessatti liqimsitoonni kumaatamaan lakkaa'aman naannoo isaaniitti naanna'aa turan. Balalii isaaniitiin abjuu koo: dhumarratti maatii koo wajjin jiraachuuf deebi'uu, hodhuu turan. Waaqayyoon giddu galeessa duubbee ifaa sana keessatti arguuf yaaleera, isa arguu baadhus, lubbuu koo xiqqoo jalaa isa

galateeffadhe. Sa'aatii lakkoofsa hin qabne booda, sa'aatii dabalataa eegnee booda, baabura gara Miilaanitti geessu fudhachuuf, bakka jijjiirraan baaburaa biraa gara Domodossolaatti geessu fudhachuuf Roomaa buune. Abjuu ture. Baabura sana keessatti haati koo namoota beektu hedduu nagaa gaafatte. Hunduu eessaa dhuftee intalli ishee waliin jirtu eenyu akka taate gaafachaa ture. Intala biraa akka qabu hin beekan turan.

Mul'ata lafaa ilaaleen ture: Haroo Maggiyoorii fi odolawwan, achiis gaarreen ajaa'ibsiifadheen arge. Magaalattiin gammoojjii gaarreen marfame keessa akka jirtu osoon beekke hanga achi geenyutti hammam akka ta'e gaafadhe. Domodossola ganama gara galgalaa geenye. Samiin halluu diimaa ture, daandiinis waan dukkanaa'ee dibame fakkaata, namoonni osoo lafa ilaalani tarkaanfii kutannoo qabatani deeman, uffannaan isaanii illee dukkanaa'ee ture. Buufata sanatti abbaan obboleessa koo xiqqaa waggaa lama dura Sisiliitti arge waliin nu eegaa ture. Dhungachuu fi hammachuu. Yeroo gara manaatti deebinu bakka yeroo dhiyootti magaalaa koo ta'u argachuuf yaale. Foddaa manneenii lakkaa'e garuu baay'ee waan ta'eef shallaggii koo dhabe. Foddaaleen baay'ee, manneen immoo wal gubbaa jiran baay'ee turan. Isaan baay'ee olka'aa waan turaniif iji koo samii keessaa bade.

Marsaan natti dhaga'ame. Gaaffiiwwan kumaatamaan lakkaa'aman mataa koo keessatti bubbulanii, obsa dhabanii dhufanii deeman. Yeroo imala sanaa jecha tokkollee dubbachuu hin dandeenye. Sana booda mana keessatti obboleettiwwan koo suuraa qofa irraa yaadadhu yeroon argu waan biraa na ajaa'ibe. Wanti nama ajaa'ibu biraa kutaa nyaataa sinqii, tap fi stove gaazii qabu ture (Novara keessatti bishaan mana keessa hin turre mukaan bilcheessina). Galgala ammoo Koomaaree Giraaziyaan intala ishee Kaateerinaa waliin nu daawwachuuf dhufte. Ollaan illee na qunnamuu barbaadan. Borumtaa isaa galgala abbaan gara mana sinimaa na geesse. Galgala jireenya koo keessatti bareedduu bara baraan yaadadhu keessaa tokko, hanga guyyaa dhumaatti. Dhumarratti abbaa koo waliin ture, osoon

akka namni abbaa hin jirre jaallatutti isa hin jaallatin dura, amma isa dinqisiifadhee dhumarratti yeroo jalqabaatiif akka waan giiftii isaa ta'etti eegumsi natti dhaga'ame. Gabaabumatti, akka waan duumessa olitti deemaa jiruutti natti dhaga'ame, qabxii biraa uumama cufaa keessa bu'ee ture.

Boqonnaa sagal - Balbala samii

Haati koo osoo Sisilii hin deemin dura mana furri's hojii naaf argachuu dandeessee guyyaa lama booda hojiitti na waliin deemte. Ganama barii manaa baane: Oduu kanaan baay'een gammade.

Seensa irratti Miss Tilde kolfa guddaa naaf kennitee harka na qabde, dubartii gammachiisaa fi michuu taate. Tildeen afaan Miilaaniin "Hello bela tusa (intala), koottu, mee shamarran na waliin hojjetan: Nella fi Teresina siin wal barsiisa. Muuxannoo baay'ee qabu, akkaataa itti hojjetu si barsiisu. Yoo jiraatan." rakkoon kamiyyuu - itti dabaluuudhaan - gaafachuuf hin qaana'inaa". Kanaaf ija jaamsuudhaan hojii koo haaraa kanaan of argadhe.

Duraanis akkan guddadhe natti dhaga'amee jijjiirama jireenya Bela Tusa keessatti mul'ate kana kabajuuf yeroo jalqabaaf marsaan lagu ishee dhufe. Mata duree sana irratti waan baay'ee hin beektu turte, garuu seenaa hiriyyoota ishee warra dullooman Noovaaraa keessa jiran irraa dhageesse irraa namni tokko gara shamarreetti akkasitti akka jijjiiramu hubatte. Dubartii ta'uuf mallattoon sun akka ishee hin barbaachifne hubatte: isheen duraanuu waan baratte, beektu fi jaallatte hunda irraa kan ka'e turte. Kana booda qamalee waan hin turreef gara qilxuutti jijjiiramee ture. Fagoo dhufee

daqiiqaa muraasa keessatti addunyaa tokko irraa gara addunyaa biraatti darbe. Kophaa of argatte baay'ee itti boonte.

Gidduu kana hojii haaraa kanaan wal baruu jalqabee ture. Yeroo sanatti, kootii irratti maxxanuudhaaf koolaara foon itti fayyadama ture. Gogaan isaanii ispoonjiidhaan jiidhamee dhumarratti gama hundaan harkisuudhaan gabatee mukaa irratti mismaaraan ni hidhama ture. Laaboraatoorii Sisilii keessatti uffata koo jala kaa'uuf liidiiwwan sana yeroon caccabsu na yaadachiise. Asittillee quba irratti haamtuu tokko tokkotu ture. Yoo aduu xiqqoo jiraate karaa irratti iddoo biqiltuu keessatti gogfamaniiru, kanaaf gogaa hoolaa, saree, minkii fi hantuutaa musqué gatii guddaa qabuuf akka waardiyyaatti hojjechuun qaba ture. Osoon isaan kunuunsu konkolaataa fi namoota achi darban ilaaluun natti tola ture. Dafqi konkolaataa keessaa bahu illee hafuura baafadhee urgooftuu magaalaa sana keessa jiidhuuf yaaleera, kunis intala xiqqoo qilleensa qulqulluu keessatti guddatteef baay'ee haaraa fi machaa'aa ture. Magaalattiin ija koo dura darbee yeroon illee dhabe. Abbaan koo achitti guyyaan sa'aatiidhaan akka qoodamu si'a ta'u, yeroon Kaastraanjiyaa jiraadhu garuu aduun ba'uu fi lixuu qofa akkan beeku naaf ibseera. Yeroo tokko tokko osoon gogaa kunuunsu maanguddoon tokko kutaa ol aanaa irraa na waliin dhufi turte. Inni afaan Piedmontese cimaan dubbatee waan tokko naaf hin galle: "Qosaa bareedaa akkamii, da ndua ti vegnat (eessaa dhufta)? Cuma ti se ciamat (maqaaan kee maali)". Jijjiirama. "Ti mi capisat mia (siif hin galle)?". Yeroo gogaan gogu Miss Tilde boca qoonqoo warra uffata uffatan ajajaniif muratte.

Suuta suutaan padding frisellina, loop naannoo isaa fi sana booda lining kaa'uu baradhe. Dandeettii koo irraa kan ka'e torban torbaniin maallaqa kiishaa argachuu kanan jalqabe yoo ta'u, yeroo muraasa booda mallattoo sooramaa akkan eegu naaf kaa'ame. Umuriin akkan dabale natti dhaga'ame. Laaboraatoorii keessatti raadiyoo tokkotu ture: sirboota dhaggeeffachuun na gammachiisa ture. Yeroo sanatti firijii baay'ee hin turre garuu shamarreen kun saanduqa bubbee kan isheen bilookii bubbee nama

gaarii gaarii waliin daandii magaalattii keessa darbeen dhiyeesseen guutte qabdi turte. Bishaan qulqulluu akkasii dhuguun anaaf haaraa ture. Iddoo ibiddaa mukaa gatii salphaa ta'e tokko mana sana ho'isa ture. Bilbila hin qabu ture garuu maamiltoota bilbiluun yeroo barbaachisu gara akkoo isaa abbaa qabeenyaa dhaabbata ijaarsaa hojjetoota hedduu qabuutti na erge. Kanneen keessaa akka carraa ta'ee yeroo jalqabaatiif arge... Garuu kun seenaa biraa yoo yeroon fi fedhii qabaadhe booda isinitti himudha.

Manatti nyaata gaarii nyaadhe, galgala giddu gala magaalattii foddaa dhagaa fi suuqiiwwan foddaa bareedaa qaban daawwachuuf baane. Dilbata haadha koo waliin gara gabaa kutaa gaarii giddugalichaa qabatutti nan deema ture, yeroon naannoo walakkaa guyyaa hojii irraa bahu. Kootii naaf tolchuuf huccuu bitanne. Innis cheekiin kan hojjetame ture. Guyyaa ayyaana Qillee Midnight Mass irratti meeshaa koo strutting gochuun eebbise. Gabaabumatti jireenya gammachuu.

Kaarniival dhufe. Ayyaana jala bultii waggaa haaraa tiyaatira Gaaleettiitti maatii nutti dhihoo ta'e waliin hirmaannee turre. Tapha ibsaa fosfooresantii gidduutti kubbaa fakkeessanii arguun abjuu ture.

Dilbata itti aanutti yeroon ka'u wanti tokko dogoggora ta'e. Harmeen koo maagniziya San Pellegrino waan naaf hin kennineef boo'aa ture. Ilmi obboleessa isaa tokko Martigny irraa dhufe. Nu waliin laaqana nyaate. Waaree booda waan ajaa'ibaa natti dhaga'ame, gammachuun koo waan xumuramaa jiru natti fakkaate. Abbaan obboleessa obboleessa isaa wajjin gara baaburaatti deeme, achiis irbaata nyaanne.

Galgala sana deemsaaf hin baane. Abbaan Harmeedhaan "Hiriyyoota koo mana dhugaatii daawwachuufan deema" jedhe. Halkan keessaa naannoo sa'aatii 10tti fuula diimaa ta'een boo'aa fi hafuura baafachaa gara manaatti deebi'e, dhukkubbii cimaa garaa isaa keessatti dhaga'amee ture. "Tereezaa, kaamoomiilii naaf tolchi." Abbaan siree irra osoo hafuura baafachaa jiruu, ani akkoo tokko waliin doktora meetira 50 fagaatee jiru bilbiluuf fiige.

Achumaan dhufe, gidduu kana garuu abbaan koo jiraachuu dhiisee ture. Boodarra aortaan akka dhoophe hubanne. Silaa waanuma fedhes ta'u wanti godhamu hin jiru ture, abbaan balbala samii keessa darbee gara samiitti balali'e. Yeroon isaa Fulbaana 17, 1951. Halkan guutuu ija koo qaama abbaa koo isa gargaarsa hin qabne irratti xiyyeeffadheen hafe. Mataan koo naanna'aa ture, walmakaa dhukkuba mataa bowwoo fi garaa kaasaa kutaa meeshaaleen hundi du'a haqa hin qabne waan ta'aniif jibbamaa ta'an sana irraa na fageessuutti dhihaate. Waa'ee abbaa koo fi hiree gara jabeessa Domodossola keessatti na eegaa ture yaaduu hin dhiisne, kana booda imimmaan boo'icha irraa gogeef ija koo keessaa bahuu hin dandeenye. Waaqayyo sana ani yeroon deemu ifa nama dinqisiisu keessatti Strait of Messina irratti yaade, eessa dhokatee ture? Maaliif nu dhiisee ture? Maaliif baay'ee na gowwoomsee ture? Amma abbaan koo argadheen maaliif bara baraan narraa fudhatame? Bu'aan balaan kun maal ture? Amma Waaqayyo as Domodossola jiru adda, fagoo, kan hin argamne fakkaatee, dukkana irraa kan hojjetame fakkaata, kan hin argamnee fi kan hin tuqamne, hadhaa'aa, Waaqa kana booda irra deebi'ee amanamuu ykn bira darbuu hin beekne bara koo isa hafe. Halkan fi halkan callisee, ija koo dukkana keessatti dhiphisee, guyyaa dhufuun wanti hundi akka duraan tureetti akka deebi'u abdadhee jechuun ni danda'ama. Bara dhiphina guddaa ture sanatti, maatiin koo qarqara cirracha tokkootti argamuun, samiin shamarran xixiqqoodhaaf bakka akka hin taane hubadheera.

Halkan sana keessaa tokko, ganama sa'aatii jalqabaa irratti kufee hirriba dararaa booda abjuu mi'aawaa tokkotti lixe: haroo sana irratti of argadhe, sana booda abbaan koo ijaa fi fuula isaa ifa samii keessatti cuuphamee natti mul'ate. Amma fuulli isaa kana booda rakkatee deebi'ee bareedaa ta'e. Innis mi'aawaa natti kolfee harka koo qabee na hammatee natti haasa'uu jalqabe. "Mucaa koo – jedhe – wanti amma sitti himuu barbaadu jaalala kooti, waan gaarii siif barbaadu hunda. Haalli wal hin beeknu jechuudha. Guddachuu kee arguu dhabuu kootti nan gaabba..." .

Yeroo tokko tokko waa'ee abjuu sanaa fi imala koo isa dhumaa nan yaada, Gooftaan yoom akka na waamu nan yaada, yeroon balbala samii qaxxaamuru abbaan koo akka na eegu tilmaamuun natti tola, akka galgala sana uffatee gara sinimaa: isa waliin waan hedduu walitti himnu qabna, haasawa halkan Fulbaana qorraa sana addaan cite sana bara baraan deebifnee jalqabuu qabna. Imala koo isa dhumaa jalqabuuf karaa hundarra gaarii ta'a jedheen yaada.

Haati ijoollee afur qabatee soorama tokko malee abdi kutattee hafte sababiin isaas abbaan nama salphaatti kophee hojjetu waan ta'eef. Qorqorroo fi dhukkubbiin addunyaa kanarra jiru hundi maatii keenya hiyyeessa godaantootaa irratti bu'ee ture.

Lafa keenya irraa fagaannee, jireenya irraa fagaannee, midhaan cirrachaa qilleensi gammoojjii harkifamu turre.

Harmeen koo ofii ishee fi lubbuu ishee guutuu dhabdee turte. Isheen qola duwwaa taatee turte. Qaamni isaa akka mukaatti kan walitti qabame, ulfaatina hir'isuu kan hin dhiisne yoo ta'u ilaalchi isaa kan bade, fuula diimaa fi ibsa hin qabneen, daqiiqaa guutuuf gara bakka fagootti, gara awwaala abbaa isaatti dhaabbataa ture. Akka hafuura dagachuun hin danda'amneen qabamtee turte. Yeroon isheen kuftee abdi kutannaa karaa itti baatu hin qabne keessa lixxu natti dhaga'ame. Ishee raasuuf yaale, ishee gammachiisuuf yaaluun ishee waliin haasa'e. Kan nama ajaa'ibu gaheen gaheen sun guutummaatti duubatti deebi'ee ture: intalli haadha ishee jajjabeessite, jireenya abbaa warraa ishee malee jiraachuuf ishee qopheessuu fi akka dagattu gargaaruuf seenaa ishee himte. Ani intalli hangafaa ammallee waggaa 15 hin guutne ture.

Irbaata erga nyaadhee booda saantima muraasa dabalataa argachuuf furrrier's hojiitti deebi'e. Abidda abdi jiraachisuuf kan yaalu ana ture. Garuu dhumarratti haati koo, akkamitti, tarii humna abdi kutannaatiin, iyyi tokkoo fi kan biraa gidduutti addunyaa guutuu garba ishee irra fuutee suuta suutaan

gara nama uffata tolchuutti deebitee, siree muraasa fi uffata uffannaa
tolchuutti akka deemte hin beeku.

Boqonnaa kudhan - Tusaa bareedduu

Bara sanatti Caamsaa keessa obboleessi koo xiqqaan dhukkuba buseetiin dhukkubsatee anis ijoollummaa kootti waanan hin qabamneef qabadheera. Osoon siree irra jiruu haati koo balbala banachuu dhaga'e. Namni tokko bilbila balbalaa bilbilee ture. Sana booda sagalee zizì fi Michelillo dhaga'e. Yaadda'een ture: osoo warra koo arguuf gara Domodossola na geessanii hin beekan amma immoo mul'ataniiru. Gara torban tokkoo turanii, achiis isaan waliin gara Sisiliitti akkan deebi'u waan abdataniif xiqqoo mufatanii deeman. Ji'a Adoolessaa keessa xalayaan gurraachaan daangeffame tokko dhufe. Haati sun sodaa guddaa keessa galtee yeroo bantu harki ishee raafama ture. Isheen boo'uu arge: zizì du'a akaakayyuu Turii beeksise. Adoolessa 8 baadiyyaa Bordonaroo keessatti du'ee argan. Umuriin isaa waggaa 87 ture. Waggaa itti aanutti mufannaa kana caalu kan biraatu ture, yeroo akka carraa qorannoowwan sababa du'aa sababa ukkaamfamuu qoonqoo keessaa haada harkaa, yeroo qonnaa qoonqootti argameef sababa ta'e. Yakka kana dubartii tokko obboleessa ishee, ollaa baadiyyaa waliin ta'uun soorama liira kuma 11 hatuuf raawwatame. Boodarra isheen

waggaa 24 hidhaa kan turte yoo ta'u inni ammoo hirmaannaa raawwachuu isaatiin waggaa 12 tajaajileera.

Gadda itti fufe. Maallaqa xiqqoodhaan nama 5 waliin jiraachuu hin dandeenye. Miss Tilde waajjira qaxarrii keessatti galmaa'uu akkan danda'uuf hojii irraa ari'amu sobaa akkan fudhadhu na gorsite. Yeroo baay'ee hojiin jiraachuu fi dhiisuu isaa ilaaluuf nan deema ture, abdiin garuu xinnoo ture. Ebla '53 keessa shamarran tokko tokko warshaa tokko keessatti akka qacaran bare. Isaan hin barbaachisu ture, abbootiin isaanii duruu hojii qabu turan. Kanaaf mormuuf gara waajjira dhaqeen ture: warra kaan caalaa hojjechuun na barbaachisa ture. Ji'a Caamsaa keessa dhumarratti warshaa isaan elastikii baandii, hidhaa kophee, ribuu fi tuubularii sibiilota elektirikii hojjetan tokkotti seene. Hojii cimaa torban torbaniin shiftoota 6-13 fi 13-21. Yeroo gidduutti mindaa koo dabaluu fi haadha kootiif boqonnaa kennuufis gara furrier dhaqeen ture.

Hagayya dhufe. Ayyaanaaf, Koomaaree Giraaziyaan haadha ishee maanguddoo taate daawwachuuf gara Sisilii deemuu qabdi turte. Akkasumas intala koo Kaateerinaa wajjin deemuuf murteesse. Baaburaan gara Miilaanitti, achiis gara Roomaa, halkan achi geenye. Baabura gara Sisiliitti geessuuf sa'aatii muraasa eeguu qabna turre.

Buufata sanatti jiraattota ganda keenyaa tokko tokko arganne, isaan keessaas taphattuu xiqqaa Noovaaraa irraa dhufe, Salvatore Furnari, fi loltuu maqaan isaa hin yaadanne tokko arganne. Aadde Giraaziyaan teessoo irra utuu boqottee, aniifi Kaateerinaan akka deemnu affeeramne.

Mottarello nyaachuuf gara Piazza Esedra nu geessan. Akka waan deebi'ee jireenyatti dhufuu jalqabe natti dhaga'ame.

Baaburri duraanuu namaan guutame sun yeroo dhufu Aadde Giraaziyaan boorsaa lama qabattee ariifatte. Baaburri guutummaatti waan hin dhaabanneef daandii irratti diriirsitee kufte. Caterina, ani fi tuuti hundinuu yeroo ishee madaa guutuu garuu dinqiidhaan lubbuun jirtu baasnu Abbaa Bara Baraatti iyye. Hospitaala akka geeffamu didde. Sa'aatii tokko booda baaburri sun ni deeme. Guyyaa walakkaa dura buufata Terme Vigliatore geenye bakka otobusii gara Novara Sicilia, keessummoota zizì fi Micherillo nu geessu fudhanne.

Keessummaa kabajaa ta'anii nu simatan. Halkan sana sadan keenya siree irra turre, aniifi Kaateerinaan ija tokkollee hin rafne. Aadde Giraaziyaan dhukkubbiidhaan guutamte. Halkanuma sana wanti nama ajaa'ibu tokko ture: dargaggoonni tokko tokko gitaaraa fi vaayiliiniin nutti sirban, garuu adeerri Micherillo, aarsee, akka baqatan isaan godhe.

Haati Kaateerinaa yeroo ishee hunda jechuun ni danda'ama siree irra turte. Guyyaa kudhan keessatti yeroo lama qofa bahee haadha isaa maanguddoon daawwachuuf ture. Waaree booda hiriyyoota koo daree fi hiriyyoota koo laaboraatoorii irraa daawwachuuf deeme. Gaaf tokko hiriyyaa mana barumsaa tokkos na hammachuu dhufe arge. Innis biskileetii harkaan qabatee akka na geessan gaafadhe. Yeroo sanatti Noovariin intala biskileetii irra deemtu argitee hin beektu turte. Akkuma barteetti zizì na arrabsite: "Ati oowwii taatee jirta, silaa waan akkasii yaadee hin beeku ture."

Domodossolaatti deebi'anii Aadde Grazia fayyuuf rakkachaa turte. Kufaatii sana booda dhukkubbiin arthrosis fudhate. Hamilee kan argate yeroo maatii isaa waliin affeerraa tokko dhaqe qofa, achittis anis affeeramee ture.

Warshaa fi mana furrier'tti hojiitti deebi'e, garuu muuxannoo haaraa na barbaachisa ture. Gaaf tokko, Don Giuseppe Benetti waldaa San Gervasio fi Protasio utuu daawwachaa jiruu, gaaffii tokko tokko na gaafachuuf natti

dhiyaate. Gadda koo hunda iccitii isaaf hime. Innis na jajjabeessee akkas naan jedhe: "Wiixata waaree booda gara oratory kootaa. Achitti pirezidaantii dhaabbata Kaatolikii Action Signorina Germana ni argattu, isheen shamarran waliin si beeksistee gorsa gaarii hedduu siif kenniti." Achumaan of tasgabbaa'e: xiqqoo qaana'een hiriyyoota horachuu jalqabe. Dubbachuu beekuu dhabuu sodaadheen ture garuu gargaarsa Waaqayyootiin rakkina jalqabaa mo'adhe. Fedhii kootiin gaazexaa waldichaa hundeessituun Armida Barelli dinqisiifadhee dubbise: galata isheetiin jireenyi koo fooyya'eera. Jijjiiramni warshaa yeroo hayyamu, sa'aatii 7tti gara qulqulluu ganamaatti kanan deeme si'a ta'u, achittis Don Benetti isa ani daayreektaraa hafuuraa kooti akkan ilaalu wajjin wal barre. Wiixata bakka preesii gaarii waldaa fuuldura jirutti sa'aatii tokkoof akkan dabarsu of dhiheesse. Booda mana maree ACLItti akkan makamu na afeeraniiru. Waadaa sana hundumaa wajjin barbaachisaa fi galma ga'iinsa akkan qabu natti dhaga'ame.

Hiriyooni koo warshaa sana keessa jiran akka nama finxaaleyyii natti ilaalu turan, garuu miira tasgabbii hin qabne natti hin dhaga'amne, dhugaa dubbachuuf shiftaan osoo hin jalqabin dura kutaa jijjiirraa keessatti yeroo isaan dubbii xuraa'aa dubbatan isaaniif kadhadhee deebisee bilbile.

Boqonnaa Kudha Tokko - Fuula Porselaanii

Wiixata ganna tokko pirezidaantiin Tarkaanfii Kaatolikii Jarmanii imala gara gaarreen qopheesse. Maallaqa xiqqoo hafe kanaan baasii imala sanaa kaffaluu danda'eera. Otobusiidhaan gara Goglio, achiis konkolaataa keebiliin gara Alpe Devero, achiis miilaan gara Crampiole dhufne. Bareedina gaarreen daraaraadhaan uwwifaman: roodoodeendroonii, dhadhaa, orkidee bosona. Blueberries irratti affeerraa nyaachuuf. Kaabinoota foddaa dhagaa fi foddaa mukaa qaban kan foddaa isaanii irraa jeeraaniyeemii diimaa fi roobaa ifaa fannifame. Daandiin eessatti akka xumuramu Germana gaafadhe. "Yeroo dadhabnu laaqana kuufamee nyaachuuf ni dhaabanna." Naannoo sa'aatii 1pm bishaan qulqulluu dhagaa irraa gara gammoojjiitti yaa'u dhuguuf dhaabanne. Nyaannee, kadhannee fi faarfannee booda gara deebi'uutti kaane. Gammachuun raafama ture: Guyyaa akkas bareedaa dabarsee hin beeku. Mana keessatti waan hunda haadha kootti himee kolfaa isheen arge.

Yeroo yerootti hiriyyaa koo Novara Sicilia irraa poostaa naaf dhufa ture: akka wal arginuuf Domodossola keessatti hojii akka isaaf argatu na gaafate. Baay'een burjaaja'e garuu namni tokko na jaallachuu isaatti gammade. Mucaan Domodossola irraa dhufe tokkos ture, garuu ani isa hin jaallanne: ganama dhukaasa grappa tokko dhuga yeroo hunda qoonqa diimaa qaba ture.

Xiinxalli ganama karaa gara mana amantii sanaa natti agarsiise, yeroo wal fakkaatutti garuu ijoollee fi yaada maatii jalqabuu nan jaalladha ture. Fedha

Waaqayyootti imaanaa of kenne. Wiixata waaree booda waadaa Kaateekizimii torban torbaniin hiriyyoota koo wajjin karoofadheen oratory irratti dabarseera. Wiixata tokko tokko gara mana dubbii magaalota ollaa deemna turre. Imalli otobusii na dhiphise, garuu ija jabinaan gidiraa xixiqqoo tokko tokko mo'eera.

Caamsaa 1, 1954, ACLI fi oratory imala qopheessan: ganama gara Sanctuary of the Madonna di Oropa hajjii fi waaree booda hiriira Honorable Pastore Biella. Hiriyyaa koo tokkoo fi jaalallee ishee Pierino waliin namoota jalqaba galmaa'an keessaa tokko ture. Awtoobisoonni 2 dargaggootaan guutaman hafan. Isaan keessaa mucaan qaana'aa bifti isaa diimaa ta'ee fi duraan bakka tokkotti arge tokko. Isa ture: hojjetaa dhaabbata ijaarsaa maamiltoota furrier bilbiluuf itti deeme. Pierino natti beeksise: inni ilma obboleessa isaa ture. Guyyaa ilaalcha isaa natti dhiisee hin beeku. Yeroon mana gahu waa'ee kanaa haadha kootti hime. Borumtaa isaa galgala barandaa xiqqaa kutaa kutaa tokkoffaa irratti argamu jalatti isa arge. "Haadha, haadha, kottaa ilaalaa: mucaan ani Biellaatti wal bare jira". Isheen immoo walakkaa kolfaa: "Inni si waliin jaalala jalqabuun isaa ifaadha." Borumtaa isaa galgala ollaa tokko waliin osoon bahee fuuldura kootti isa argadhe. Isheenis qaanii nu waliin dhufuu dandeessaa jettee gaafatte. Xiqqoo mirkanaa'uu dhabuun fudhadhe. Waa'ee kanaa fi sanaa waliin haasa'uudhaan bubbee cabsine. Yeroo tokko shiftaan waaree booda warshaa sanaa xumuramee gara manaatti na waliin deeme. Galgala tokko haadha isaa wajjin isa wal barsiisuuf ol isa fudhadhe, haadha isheen immoo baay'ee gaarii simatte. Yeroo boqonnaa isaatti oratory irratti hirmaata ture. Sana booda ijoolleen dhiiraa fi ijoollee durbaa addaan ba'an, dhuma walgahii qofa irratti wal arguu danda'an. Walgahii ACLI irrattis argamna turre.

Harmeen koo Sisilii bakka ijoolleen dhiiraa lama wal jaallatan kophaa isaanii bahuu hin dandeenye irraa dhuftus nu amantee imala nagaa jalqabne. Giuse abbaa koo waliin akka wal bare natti hime: maallaqa tokko

tokko argachuuf, ijoolleen 4 waan jiraniif abbaan qofti waan hojjetuuf, yeroo gurbaa turetti mana isaa irraa tarkaanfii muraasa fagaatee faayinaansii mooraa waraanaatiif ergaa tokko tokko hojjeta ture. Yeroo tokko tokko kophee isaanii suphaadhaaf gara abbaa kootti fidee ture. Gammadheen dhaggeeffadhe.

Innis waan biraa natti hime: yeroon Adoolessa 16, 1950 Domodossola ga'uuf Roomaa keessa darbee virtually wal argine. Giuse, akkuma ani ammallee isa waamu, Waggaa Qulqulluu kanaaf biskileetiidhaan dhufee ture. Imala gammachiisaa: luba gammoojjii irraa dhufe kan boottii gaaraa uffatee dafee peedaaliin deemuu waliin Domodossola irraa ka'e. Isa hordofuun hin danda'amu jechuun ni danda'ama ture. Salaada argachuuf yeroo maasii kuduraa tokko tokko arge qofa dhaabbate. Walakkaa imala sanaa Giuse kophaa hafe. Karaa irrattis nama daandii irratti gurguru tokko biskileetii dulloomaa jal'aa fe'ee gurguruuf argate. Hanga Roomaatti wal bira qabanii turan.

Hagayya dhufe. Warshaan sun ayyaanaaf cufama waan tureef obboleettii koo Roozaa tulluu Haroo Mergozzo irratti fayyaa turte dhaqee daawwachuuf murteesse. Dubartoota amantii mana sana geggeessan guyyoota muraasaaf akka turaniif gaafadhe. Yaada kana reefuu Giuseetti kaaseen ture. Mana keessa shamarran biroo ayyaana irra turan. Isaan keessaa intalli obboleettii abbaa warraa tokkoo kan miidhaginaa taate tokkotu jira. Gaafa 15 ganama, ayyaana Assumption, Misaa booda gara kutaa isaatti nu waamee shaakala. Fuula keenya kiriimii adda addaa, maskaraa fi funyaaniin guute: nuti siidaa waxii fakkaanne. Yeroo laaqanaatti adaadaan nun intala obboleessa ishee deebiftee bilbilte: akkasitti nu ilaaluun ishee bu'aa hin qabu ture.

Waaree booda, foddaa irraa haroo sana ilaalaa, Giuseen akka bahu arge. Fuula porselaanii sanaan akkan mul'atu hin barbaanne. Balbala irratti na arguun na hin beeku jechuun ni danda'ama. Yaalii akka ta'ee fi shamarran kaanis akka jijjiiraman ibsee dhiifama gaafadhe. Waaree booda iddoo

biqiltuu manaa keessa deemne. Gara galgalaatti nagaa na gaafate: "Yeroo dhiyootti, Domodossola keessatti, garuu fuula kee akkuma duraanii qulqulluu fi haaraa ta'een wal argina."

Boqonnaa kudha lama - Vaayileet

Torban lamaan ayyaanni erga xumuramee booda, halkan keessaa sa'aatii 1 hanga 9tti shiftaan warshaatti deebi'e. Osoon bobbins gara spindle maashiniwwan sanaatti fixuu waa'ee Giuse yaade, yeroo wal fakkaatutti garuu hin goone isa arguuf fedhii guddaa qabaachuu. Halkan sa'aatii 9tti saayireeniin dhaga'amee onneen koo saffisaan dha'uu jalqabe. Galmee sana irratti chaappaa erga godhee booda, karaa ba'iinsa karra sanaa irratti walakkaa dukkana keessaa biskileetii tokkon arge. Dhuguma isa ture: gara kootti dhufee, qaana'ee fuula koo ilaalee: "I like you so simple" naan jedhe. Tube biskileetii irra akkan taa'u na taasissee gara manaatti na geesse. Nagaa halkan gaarii salphaa wal jijjiirre. Kun guyyaa hunda jechuun ni danda'ama ture. Wiixata waaree booda gandoota dhihoo jiran keessatti biskileetii muraasa yaabbanna turre. Gaaf tokko abbaa fi haadha koo, obboleettii koo lamaa fi obboleessa tokko na beeksisuuf gara mana isaa na geesse. Suuta suutaan akka hiriyyaatti adeerotaa fi obboleessa obboleettii ishee wajjinis na wal barsiifte.

Haati koo barandaa irraa yeroo nu argitu gara manaatti akka ol baanu nu goote. Isheen gurbaa sana utuu jaallattu, ani baay'ee murtoo hin qabu ture. Muddee 8, guyyaa Ulfa Qulqulluu, guyyaa maqaa koo, bilbilli balbalaa ni bilbilame. Innis nama daraaraa gurguru yoo ta'u, inni immoo baallee kaarnaashii diimaa naaf kenne. "Haadha, Giuse hawwii gaarii naaf erge!". Yaadannoo sana yeroon banu akkam na mufachiise: isa osoo hin taane,

mucaa waggaa 14 akka tasaa wal bare. Mallattoo waliin "Si jaalladha" jedha ture. Tarii ani umuriin koo natti fakkaate ta'a.

Jala bultii ayyaana masqalaa Giuse vaazii guddaa halluu adda addaa qabu kan chokoleetii guutuu fi kaardii nagaa qabate mul'ate. Isa galateeffadhee halkan walakkaa waliin misaa'ela deemne. Yeroo gara manaatti deebi'u akkas naan jedhe: "Boru maatii koo waliin deemuun firoota koo waliin laaqana nyaachuu qaba. Guyyaa Boxing Day irratti deebi'ee si wal argina". Gaafa 26 ganama haadha kootiin "kana booda gurbaa sana waliin hin bahu, vaazii sana deebisee kennaaf, waadaa hin barbaadu" jedheen. Isheen immoo ilaalcha cimaadhaan: "Ati maraatteetta, osoo duraan chokoleetii hin nyaanne ta'ee gochuu dandeessa turte."

Guyyoota itti aananiif Giuse akkuma barama hojii irraa na fudhachuuf dhufe. Karaa diriirfame miilaan ykn tuubii biskileetii irratti isa hin dubbanne jechuun ni danda'ama. Guyyaa Waggaa Haaraa 1955 gara misaa dhaqeen ture. Innis achi ture dhumarratti gara manaatti na waliin deeme. Balbala irratti akkas naan jedhe: "Akkasitti akkan rakkadhu maal akka sammuu kee keessa jirtu beekuu danda'aa?", jedhee imimmaan tokko ija isaa jalaa ba'e. Qarreen sun dugda gaala sanaa cabsee kolfa itti kenne. Innis dhungannaa natti kenne: "Har'a waaree booda gara vespers gaara Kaalvaariyootti akka deemtuuf si fudhadha. Vespers booda fiilmiin kilabii ACLI keessatti agarsiifama." Anis fudhadhee nagaa jenne. Manatti gabaasee haati koo gammachuudhaan: "Mucaa gaarii akkasii deebitee hin argattu" naan jette.

Galgala sa'aatii 2tti daandii gaala mana sagadaa Via Crucis waliin gara Kaalvariitti kaane. Yeroo tokko Sanctuary geenye vespers faarfannee eebba booda gara kilabii deemne. Mata duree fiilmichaa hin yaadadhu, garuu baayyee nuffisiisaa waan tureef gara magaalattiitti gara mana sinimaa Catenaatti akka deebinu yaada dhiheesse, achitti fiilmii fooyya'aa, "Violette" jedhamu, itti gammaduu dandeenye.

Ji'a Eblaa keessa baaburaan gammoojjii Vigizzo fi Centovalli irra osoo deemnuu, warra isaa wajjin gara ayyaana daraaraa locarno Locarnotti deemne. Abbaa waaqa Giuse waliin wal barre, innis "jaalallee" jedhee na beeksise. Harka isaa kiisha keessa kaa'ee boorsaa isaa keessaa firaankii Siwiizarlaand 10 fudhatee Giuseetti kennee "Tole, yoom heerumta?" Wal ilaalle, waa'ee kanaa haasofnee hin beeknu.

Guyyoota itti aananiif yaada fuudhaa fi heerumaa bashannansiisuu jalqabne. Mana keessattillee waa'ee kanaa haasofne. Haati gammadde garuu yeroo wal fakkaatutti carraan maallaqaa muraasa ture. Suuta suutaan firaasha muraasaa fi uffata jalaa tokko tokko bitanne. Fedhii addaa hin qabnu turre. Appartaamaa xinnoo fi xinnoo ta'e barbaaduuf deemne. Aanaa Moottaa durii keessatti arganne kanaaf guyyaa cidhaa: Isniina Adoolessa 19 kaa'e. Haadha koo waliin gara mana huccuu Panzarasaatti deemee uffata cidhaa sanaaf lace bitachuuf deemee gara Aadde Tilde, kan rifeensa tolchu, ishee yeroo hunda jaalalaan akkan hojjedhu waadaa naaf galteetti geesseera.

Galma magaalattii keessatti haati koo uggura gaa'elaa mallatteessuu qabdi turte sababiin isaas ani ammallee daa'ima umriin isaa hin geenye. Warri Giusees gammadaniiru. Paarishii keessatti Monsignor Pellanda jechoota jajjabina babbareedoo nutti himan: "Yeroo hunda gammachuu fi gadda jireenyi nuuf kuufatu fudhachuuf amantii guddaadhaan gad of deebisuu. Fiigicha diimaa nave irratti akka argattu siif nan hayyama".

Tarree firootaa fi hiriyyoota tola ooltummaan sun akkuma barama itti dhiyaatu qopheessuu qabna turre. Keessummoota baayyee muraasa. Haati Giuse "Maatii tokkoof lama" jette. Suuta suutaan nama 35 bira geenye. Ragoonni filatamaniiru: adeera Giuse Carmelo fi anaaf Pierino, arkiteektii walgahii keenyaa. Cidha dura torban tokko dura dubbiin dhiirotaa Don Giuseppe Briacca tiin durfamu affeerraa nuuf qopheesse. Master Furigaan suuraa nagaa gabatee gurraacha irratti dibee tarree hiriyyoota isaa waliin maraa uume. Minjaalli paastarii fi dhugaatiidhaan uwwifames ture. Dhaabni

akkasii oratory keessatti ta'ee hin beeku. Waldaan kolleejjii Qulqulloota Gervaasiyoo fi Pirootaasiyoo haaromfamaa kan ture yoo ta'u, daandiin isaas caccabaa fi dhagaadhaan kan guutame yoo ta'u, dubartoonni fedhii qaban tokko tokko garuu kabaja Giuseppe fi Concetta'f jecha waan danda'an hunda godhaniiru.

Adoolessa 16 Zizì fi Micherillo dhufan, Concettina heerumuuf waan jirtuuf socho'anii fi inni ishee waliin gara iddoo aarsaa deemuun dirqama ta'ee, bakka abbaa ishee isa kana booda hin jirre fudhate.

Yeroo kana kennaawwan xixiqqoo tokko tokko dhufan: godaa bunaa, meeshaa buna itti qama'u, koochoo rosolio, tuuta saanii fi meeshaalee nyaataa firootaa fi hiriyyoota tola kana argatan irraa, seet kushiinaa Pierino fi adeerota isaa irraa. Tarkaanfiin Kaatolikii Dubartootaa Maatii Qulqulluu wajjin fakkii siree cinaa nuuf kenne, gargaaraan Don Benetti vaazii daraaraa magariisa ajaa'ibaa faaya meetii qabu.

Halkan duraa dheeraa ture. Haadha koo ijoollee xixiqqoo sadii fi qabeenya muraasa qabattee hafte nan yaade. "Ati amanti xiqqaa qabda, manni barumsaa oratory jireenya keessatti yeroo hunda Providence akka jiru si hin barsiisnee?", jedheen ofitti dubbadhe. Isniina gaafa 19ffaa sa'aatii torbaatti ka'e. Aadde Tilde uffata lace sanaan dhufte. Innis na uffisee golgaa ani Miilaanitti bite sana sirreesse. Sa'aatii 9tti taaksiin gara waldaa na geessuuf dhufe. Ani burjaaja'e, galaana namootaa na ilaalaa jiru argadhe. Giuse reefuu iddoo aarsaa biratti daraaraa burtukaanaa qabate na eegaa ture, obboleettii isaa Roozaa wajjin ture sababiin isaas haati Olimpia mucaa jalqabaa fuudhuuf garmalee waan gammaddu turte. Fiigicha diimaa irratti Adeera Micherillo waliin ta'ee itti makame.

Mass ni jalqabe. Monsignor Pellanda illee miira keessa ture. Lallaba jajjabeessaa, eebba ring, waadaa amanamummaa umurii guutuu fi dhuma sirnichaa irratti mallattoo nan yaadadha. Karaa ba'uu irratti haati Piyeerinoo

isheen yeroo sanatti akkoo koos taate, baajii dubartoota Tarkaanfii Kaatolikii garaa koo irra kaa'atte.

Boqonnaa kudha sadii - Jireenya haaraa

Ayyaanni bataskaana keessatti erga xumuramee booda, mana dhugaatii Grandazzi in via Castellazzo keessatti nyaata haaromfame itti aanee dhufe. Dhungannaa tokkoo fi kan biraa keessummoota waliin gidduutti aperitif piizaa fi paastarii tokko tokko waliin nyaanne. Nagaa fi dhungannaa addaa warra soddaa Olimpia fi Armando kanneen boorsaa fudhachuuf mum waliin deeman, achiis baabura 12.15 qabachuuf gara buufataatti fiigan ji'a daadhii wayinii isaaniif.

Maammiin ija ishee baaftee boo'aa turte. Kutaa sanatti seenne. Abbaan buufataa sun akka deemnu fiigichaan kan beeksise yoo ta'u, aniifi Giuseen nagaa keenya isa dhumaa nagaa dhaamuuf foddaa keessaa jilbeeffanne. Adventure jireenya keenyaa jalqabe.

Yeroo tokko Firaansi geenye gara hoteela Aadde Tilde, kan rifeensa itti tolchan agarsiiftetti qajeelle. Seensa qananiin guutame irratti muuziqaan nu simatame, achiis namni nyaata dhiheessu gara kutaa kutaa sadaffaa jirutti nu geesse. Nutiif wanti hundi haaraa ture, siree lama irra ciisuu illee.

Guyyaa jalqabaa magaalattii daawwanne, lammaffaa gara Piazzale Michelangelo bakka Firaansi hunda dinqisiifachuu dandeessanitti deemne. Suuraa tokko tokko kaafne: Kaameeraan Giuse suuraa gurraachaafi adii saddeet fiilmii roola tokkoon kaasuun ni danda'ama ture.

Guyyaa sadaffaa gara Roomaa deemuun. Maallaqni aarsaa kaffaluun qusatamu gahaa ta'uu waan qabuuf hoteelli sun caalaatti xiqqaa ture. Baasilikaa afran Giuse bara qulqulluu keessatti arge fi burqaa Trevi

daawwachuuf guyyoota lama lamaaf dhaabanne. Akkasumas gara burqaa Esedra, isa halkan beekamaa bara '53 yeroo Signora Grazia baabura jalatti kufte irraa deebi'e.

Yeroon gara Sisiliitti imalan gahe. Imala dheeraa booda baaburri kun Kaalaabriyaa kan gahe yoo ta'u dhumarratti Sisiliin Viilaa Saan Giyoovaanii irraa mul'achuu danda'eera. Giuse yeroowwan sana mi'eeffate: baaburri bidiruu doonii irratti fe'amee, Madonnina ol ka'ee seensa buufata doonii Messina irratti.

Adeerri Kaarmeeloo, obboleessi haadha, haadha warraa isaa Gaetaanaa fi ijoollee durbaa Roozeetaa fi Antooniyeetaa wajjin buufata sanatti nu eegaa turan.

Akka mootota lamaa nu simatan. Guyyaa lamaaf Messina daawwachaa turre: sa'aatii kaatediraala ani ijoollummaa kootti arge, Maadoonaa di Montalto fi addabaabayii baayyee bareedduu biroo.

Mana sana keessatti mudaan tokko qofa ture: yeroo irbaataa adeerri fi obboleeyyan obboleessaa uffata uffatanii minjaala irra taa'uu mannaa: "Haa deemnu qarqara galaanaa" jedhan. Aniiifi Giuseen hojii gadhiifnee miira peckish ta'een baane. Halkan keessaa naannoo sa'aatii 11tti gara manaatti deebi'uun akkoon nyaata bilcheessuu eegalte. Halkan tokko ilbiisota qola isaanii keessa jiran soogidda keessa kaa'e, garuu wanti lakkaa'amu jaalala malee amala miti.

Guyyaa sadaffaa imimmaan muraasaan gara baaburaatti nu waliin deeman. Adeerri Micherillo buufata Terme Vigliatore konkolaachisaa taaksii waliin Novara ga'uuf ture. Zizi, akkoo Maricchia fi akkoo Peppina ganda keessatti nu eegaa turan. Dhuguma akka waan bulchitoonni Domodossola dhufan fakkaata ture.

Guyyaa itti aanutti gara Badiavecchia deemnee adaadaa koo kan abbaa koo Concetta fi adeera, obboleettii fi obbolaa abbaa koo daawwachuuf deemne. Addabaabayii xiqqoo mana tamboo adaadaa koo waliin jirtu

keessatti jiraattonni ganda sanaa hedduun ijoollummaa kootti na beekan walitti qabamanii namoota biroo: "Konsetiinaan abbaa warraa ishee waliin dhufteetti!"

Dhungachuu, hammachuu, fuula diimaa. Abjuu natti fakkaate. Erga biyyaa bahee sirriitti waggoonni shan darbaniiru.

Guyyaa lama booda konkolaachisaa taaksii "Cauzi i Lupu" jedhamu nu waliin gara Taorminaatti deeme. Sa'aatii walakkaa gara mana nyaataa sanaatti nu geessee, achitti guwaantii adii nuuf dhihaate. Aniifi Giusee wal ilaallee: "Maallaqa gahaa ni qabaannaa?". Taorminaa fi achiis Castelmola rooba cimaa jalatti erga daawwannee booda, gara galgalaatti dadhabnee garuu quufa taanee gara Novara deebi'e.

Guyyaa itti aanutti yeroon gara Domodossolaatti deebi'uu ga'eera. Waadaa jireenya haaraa nu eegaa ture.

Boqonnaa kudha afur - Koonyaa keenya isa jalqabaa

Imala gara Domodossola bara '50 fi '53tti fudhadheera ta'us, akka waan yeroo jalqabaaf ba'etti natti fakkaate: akka hiriyoottan gaa'elaatti gara jireenya haaraatti qajeelaa ture.

Baabura doonii-bidiruu irra yaabbannee erga xumurree booda gara teeraasiitti ol baane Madoninaan buufata doonii fi Sisiliin suuta suutaan akka fagaatan argine.

Imimmaan tokkoon teessoo mukaa irra taa'ee gara gaarii sanaatti deebi'e. Yeroo sanatti sireewwan ciisichaa hin turre.

Halkan gaafa gahu morma keenya jilbeenfannee rafuu jalqabne. Yeroo yerootti foddaa keessaa ilaaluuf kaane. Buufataalee barbaachisoo ta'an irratti hogganaan buufataa maqaa magaalattii sagalee guddaadhaan beeksise. Naappilitti daandii miillaa irratti "guaglioni"n piizaa gurguru ture. Haxxummaan dursanii qarshii imaltoota irraa argatan, achiis baaburri ni deeme qarshii fi piizaa qabatani hafa.

Suuta suutaan Miilaanitti dhihaachaa deemne. Baabura gara Domodossola geessu irratti miira yeroo jalqabaaf waggaa 5 dura na mudate ammas natti dhaga'ame: Haroo Maggiore, gaarreen Ossola, foddaa dhagaa. Yeroo kana abbaa warraa koo Giuse waliin. Naannoo walakkaa guyyaa bakka itti deemnu geenye.

Haati fi abbaan Giuse Armando nu eegaa turan. Ayyaana ture: osoo bilbilli akka bilbilamu gochuu danda'anii.

Haadha Olimpia waliin laaqana ariifataa achiis mana daa'immanii keenya haaraa aanaa Motta keessatti boqochuuf. Guyyaa itti aanutti hojii koo warshaa keessatti deebisee kanan jalqabe yoo ta'u, Giuseen gara bakka ijaarsaa sanaatti deebi'e.

Yaadni koo deggersa dhabuu kootiif gara haadha kootti kan deeme ta'us, daayreektarri hafuuraa koo Don Benetti namoonni hedduun akka ishee jaallatan naaf mirkaneessee akkan kadhadhu na jajjabeesse. Yeroo tokko tokko aniifi Giuse laaqana nyaachuuf gara mana ishee kan deemnu si'a ta'u, isheen immoo nyaata sanatti gammaddi turte. Yeroo kana obboleettiin koo tokko hojii maatii kanaaf deeggarsa haaraa gumaachu argatteetti.

Yeroo muraasa booda mum, mum Olimpia fi dad Armando ji'a July keessa akaakayyuu fi akaakayyuun akka ta'an beeksifne.

Ulfaaf miira tasgabpii dhabuu jalqabee ture garuu hojiin bilbilaa ture. Yeroo sana hojjettoonni akka ammaa eegumsa hin arganne. Giuse bakka ijaarsa alaa caalaa hojii fooyya'aa argachuu danda'eera: warshaa xiqqaa meeshaalee mukaa kanneen akka barmeela pilaagii, meeshaalee suufii suufii hiikuuf gargaaran fi akkasumas "paungi" (gubbaa mukaa naanna'u) hojjetu. Ji'a shanaffaatti daa'ima gara fuula duraa reefuu dhalateef konkolaataa daa'ima barbaaduuf suuqiiwwan daawwachuu jalqabne. Bal'inni yeroo hunda balbala seensaa caalaa waan tureef mana jijjiiruuf murteessuu qabna turre.

Yeroo sana ejensiin hin turre, deemtee asii fi achi gaafatta. Providence mana via Scapaccino keessatti, naannoo workshop furrrier's workshop jedhamu dabaree lammaffaa irratti mana jireenyaa akka argannu nu taasise.

Yeroo gabaabaa keessatti sochii kana qindeessine. Kana booda giddu gala magaalattii keessa hin turre, garuu fagoos hin turre, bakka hojii kootti dhihoo hin turre.

Kiraan ji'aa liira 8,000 ture, mindaa keenya isa xiqqaadhaaf baay'ee ta'us, mana jireenyaa sun nama simatuu fi ifa ture. Mooraa keessattis lafa iskuweer meetira lama lama bakka ani baala urgooftuu fi daraaraa itti biqilchu qabaachuu dandeenya, fedhii koo.

Furtuu erga fudhannee booda kutaalee qulqulleessinee foddaa golgaa bareedaa vaalaansii fi golgaa laasii kutaa nyaataa keessatti qabuun miidhagsine. Sochiin kun erga xumuramee booda jireenyi akka idileetti itti fufe. Garaan koo daran mul'achaa dhufe. Gaaf tokko miiltoon hojii tokko boqonnaa dahumsaaf yoom mana akkan dhufu na gaafatee gara ogeessa fayyaa dubartootaa akkan deemu na gorse. Kanaaf beellama kana dhuunfaan qabadhe. Doktarri sun yeroo dheeraa eeguu kootiif na arrabsuuf jedhe: "Ji'a ja'affaa booda hojjechuu hin dandeessu ji'a torbaffaa keessa jirta: balaa fudhatte." Guyyaa itti aanutti sanada sana gara waajjiraatti geessuun hojjetaan sun illee ani naive naan jedhe.

Gidduu kana iswiiterii, shamizii, kophee fi daappii firaasha dullooomaa haati koo naaf kennite irraa hojjetame hodhuun layette qopheesse.

Akkasumas, 'pram', kan ani gurbaa moo intala ta'uu osoo hin beekin, sheet halluu giddu galeessa ta'een naan hodhadheen qopheesse bitachuuf deemne. Dhumarratti, galgala July 2nd bishaan koo cabee boorsaa keenya duraan guutamee miilaan gara hospitaalaatti kaane. Ogeessi fayyaa dubartootaa na qorate gara manaatti deebi'uu akka danda'u Giuse itti hime. Ciniinsuun reefuu kan jalqabe yoo ta'u gara sa'aatii 20 fudhate. Guyyaa itti aanutti osoon kutaa da'umsaa keessa eegaa jiruu gara hospitaala dahumsaatti deebi'e.

Yeroo murtaa'e tokkotti gurbaan tokko dhalatee narsiin abbaa daa'ima kan miiraan dhukkubsate jechuun ni danda'ama sanatti himuuf deemte. Sa'aatii tokko booda mucaa keenya isa jalqabaa, kan maqaan isaa Armaandoo jedhamu akkuma akaakayyuu isaa hammachuu dandeesse. Sa'aatii muraasa booda akaakayyuun fi akaakayyuun, akaakayyuun fi obboleeyyan obboleessaafis beeksisaniiru. Addunyaa guutuu keessatti daa'ima jalqabaa waan ta'e fakkaata ture.

Boqonnaa kudha shan - Waaqayyoon galateeffanna...

Narsiiwwan kutaa dahumsaa keessa jiran uumama fooniifi dhiigaa kana erga dhalatee sa'aatii muraasa booda siree kootti fidaniiru. Harma kootti kaa'an. Doolcha rag kan zizì ijoollummaa kootti naaf tolchite malee.

Turtiin hospitaalaa yeroo sanaa torban tokko ture. Osoo gara manaatti hin deebi'in dura "qulqulleessuu" f gara waldaa hospitaalaa deemne, eebba luba irraa arganne.

Kutaa keessatti wanti hundi gara manaatti deebi'uuf qophaa'ee ture, garuu mataan koo naanna'uu jalqabee ture. Deessiftuun ho'a qaamaa koo qoratte: 39. Aniifi doolii koo guyyaa lama dabalataan turuu qabna turre. Dhumarratti Kamisa gaafa 12ffaa fayyuu jennee gara manaatti deebi'e. Wiixata 15ffaa Armaandoo wiilcheeriin haaraan abbaa isaa Giuseppe, hiriyyaa isaa Mariuccia akka haadha waaqeffannaa fi abbaa waaqa isaa Basilio, hiriyyaa oratory waliin gara bakka cuuphaa geeffame. Jaarsoliin amantaa sobaa irraa kan ka'e mana keenya akka turru waan nu gorsaniif saganticha irratti argamuun gammachuu hin arganne. Nyaata xinnoo qopheessuun of quufe.

Jireenyi akka nama sadii adda ture garuu baay'ee gaarii hojjedhe. Aannan baay'een qaba ture, daa'imni guddachaa waan tureef torban torbaniin gara giddugala daa'immaniitti geessuun qorannoodhaaf nan deema ture.

Kan nama dhibu dhuma ji'a lamaa irratti warshaatti hojiitti deebi'e. Yeroo sanatti manneen daa'immanii hin turre. Adaadaan tokkoon tokkoon isaanii torban tokkoof isa kunuunsuuf waliigalanii turan.

Yeroon shiftoota sa'aatii jahaa hojjedhu, Giuse hojiitti osoo hin deemin dura baandaajiidhaan gara bakka itti deemutti isa geessa ture. Of wallaalee keessatti mucaan kun rakkachaa ture anis waliin boo'aa ture.

Kan nama dhibu hojii gadhiisuu hin dandeenye. Suuta suutaan, amantiidhaan, akka nama sadiitti imala itti fufne: nyaanni jalqabaa,

tarkaanfiin jalqabaa waan ajaa'ibaa ture. Guyyaa jalqabaa mana barumsaa daa'immanii Giuse dhumarratti hojii kaffaltii fooyya'aa argate. Waggaa lama lamaaf mana barumsaa sadarkaa tokkoffaa keessatti qulqulleessituu ture, sana booda hojii araaraa fudhachuuf gara bulchiinsa magaalatti waamame.

Kunis carraa hojii koo warshaa keessaa dhiisee obboleessa xiqqoo kennuuf osoon eegu daa'ima sanaaf of kennuu uume. Hagayya 17, 1962 mucaan keenya inni lammaffaan dhalachuu keenyatti baay'ee nu gammachiise. Luusiyaanoo gogaa salphaa kan qabuu fi rifeensa diimaa kan qabu si'a ta'u, faallaa Armaandoo ture. Oduu durii. Wiixata 26 abbaa isaa Giuse, haadha obboleessa isaa Mariuccia fi abbaa waaqa isaa Antonio, obboleessa Giuse waliin cuuphame. Yeroo kanas mana turuun qaba ture. Boqonnaan dahumsaa koo erga xumuramee booda, ijoollee koo babbareedoo lamaan kanaaf of kennuudhaaf hojii koo dhiiseen ture.

Waxabajjii 1, 1962 Armaandoo epronii isaa bifa diimaa qabuu fi boorsaa mana barumsaa isaa garba isaa irra kaa'ee kutaa tokkoffaa jalqabe. Imimmaan muraasaan barsiisaa Leopardiitti imaanaa kennine.

Yeroo walfakkaatutti Kantiibaana magaalaa Domodossola Giuse waamee gamoo magaalattii dabaree lammaffaa irratti bakka jireenyaa isaaf kenne, gamoo magaalattii yeroo ergamaan bulchiinsa magaalaa soorama bahu duwwaa ta'ee hafe. Guyyoota muraasa keessatti sochii kana qindeessine. Giddugalicha keessatti mijaa'ina hunda qabna turre. Galgala yeroo tokko balballi guddaan cufamee nuti bulchitoota magaalattii turre. Hiriira kana barandaa waajjira Kantiibaa irraa mijataa ta'ee ilaaluu dandeenya turre. Foddaa keenya irraa gabaa duudhaa jaarraa hedduuf ture keessaa kutaa tokko arguu dandeenya turre.

Gidduu kana Luusiyaanoo tarkaanfii isaa jalqabaa fudhachaa ture: maskootii hojjetoota bulchiinsa magaalaa ta'ee ture.

Mindaa Giuse dabaluuhaaf hojii kalaquu barbaade. Hiriyyootaaf foddaa, siree fi barcuma uffachuu jalqabe. Dubbiin babal'atee akkasitti "giiftii golgaa" ta'e. Giuse yeroo boqonnaa isaatti walga'ii sararootaa qopheessuu kan barate si'a ta'u, Waaqayyoof galata guddaa qaba, jireenya caalaatti mijataa ta'e jiraachuu dandeenyeerra.

Waxabajjii 1, 1968, Luusiyaanoo barsiisaa Luwiisaa Seerii wajjinis mana barumsaa jalqabe.

Yeroon dafee darbe. Ganna dunkaana kaampii waliin naannoo Xaaliyaanii boqonnaaf deemna turre. Yeroo tokko tokko hamma Sisilii, gara magaalaa dhaloota kootti.

Ji'a July '73 keessa Val d'Aosta keessatti buufata turre mallattoo ulfaa jalqabaa natti mul'achuu jalqabe. Fulbaana 16, 1974 obboleettiin xiqqoo Daani'eelaan Armaandoo isa umuriin isaa waggaa kudha saddeet ta'uutti dhihaatee fi Luusiyaanoo isa waggaa kudha lamaa ta'eef dhufte. Yeroon sun yeroo kaarniival waan ta'eef namoonni ribuu bifa pilaastikii balbala Galma Magaalaa irratti argamu ilaalan qoosaa itti fakkaate. Lubni waldaa kun halkan Ayyaana Faasikaa Cuuphaa akka kabajnu nu gorseera, hiriyyaan keenya Gianna akka haadha waaqeffannaa, adeerri haadha manaa keenya Benito immoo abbaa waaqa godhattee.

Amantaa sobaa cinaatti dhiifnee yeroo kana anillee saganticha halkan Ebla 13 irratti hirmaadheera. Guyyaa itti aanutti simannaa oratory irratti keessummoonni dhibba tokko turan.

Daani'eelaniis guddattee jirti amma maanguddoo taane. Ijoolleen keenya sadan ilmaan ilmaan 7 nuuf kennan: Isteefaano, Varjiiniyaa, Gireetaa, Looreenzoo, Ribeekaa, Leetiziyaa fi Maatiyoo.

Seenaan xumuramaa jira. Adoolessa 19, 2015 aniifi Giuse waggaa 60 waliin kabajne.

Waaqayyoo, Giiftii keenya fi warra nu jaallatan hunda galateeffanna.

La Mazza Concetta Maglio, Novara di Sicilia keessatti Ebla 18 bara 1936 dhalate.

Indeeksii

1. Mana abbaa
2. Addunyaa kana keessaa bahuu
3. Taphoota cirracha keessaa
4. Zayitii, toora saree fi ija hamaa
5. Owwaan
6. Vossia dhiifama naaf godhaa (Ifa urjii) .
7. Emiliyyaa
8. Balali'uu liqimsi
9. Balbala samii
10. Tusaa bareedduu
11. Fuula porselaanii
12. Vaayileetii
13. Jireenya haaraa
14. Koonyaa keenya isa jalqabaa
15. Waaqayyoon galateeffanna...

